

Tréningová príručka

pre opatrovníkov
a sociálnych pracovníkov
pracujúcich s maloletými žiadateľmi
o azyl bez sprievodu

V rámci projektu: Zlepšenie kvality opatrovníctva a starostlivosti
o maloletých žiadateľov o azyl bez sprievodu v stredoeurópskych krajinách



IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu zastáva princíp, že migrácia ľudí prináša prospech migrantom i spoločnosti. Ako medzivládna organizácia IOM pôsobí spoločne so svojimi partnermi v medzinárodnom spoločenstve s cieľom prispievať k napĺňaniu operatívnych výziev v oblasti migrácie, zvyšovať povedomie o migračných otázkach, podporovať sociálny a ekonomický rozvoj prostredníctvom migrácie a zabezpečovať ľudskú dôstojnosť a blaho migrantov.

Táto tréningová príručka obsahuje informácie, ktoré sú určené na využitie na školeniach zákonných zástupcov a sociálnych pracovníkov zaoberajúcich sa maloletými žiadateľmi o azyl bez sprievodu. Obsah tejto príručky nemusí nevyhnutne vyjadrovať názory IOM alebo jej členských štátov, Európskej komisie alebo akéhokoľvek donora programu alebo partnerov, a vyjadruje výlučne názory autorov tréningovej príručky. Použité označenia a prezentácia materiálu v správe neznamenajú vyjadrenie akéhokoľvek názoru zo strany IOM, donorov projektu a partnerov ohľadom právneho postavenia ktorejkoľvek krajiny, územia, mesta alebo oblasti alebo ich úradov alebo ich hraníc

Autori: Judith Corcoranová
Barbara Salcherová

Vydala: Medzinárodná organizácia pre migráciu
Nibelungengasse 13/4
A-1010 Viedeň, RAKÚSKO
Tel: +43 1 585 33 22
Fax: +43 1 585 33 22 30
E-mail: iom-vienna@iom.int
Internet: <http://www.iomvienna.at>

Grafický dizajn: Mgr. art. Martin Vančík

© 2012 Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)

Všetky práva vyhradené. Žiadnu časť tejto správy nie je možné reproduko-
vať, ukladať vo vyhľadávacích systémoch alebo poskytovať tretím stranám
v akejkoľvek podobe alebo akýmkoľvek spôsobom bez predchádzajúceho súhla-
su vydavateľa a IOM Budapešť ako koordinátora projektu.

Táto publikácia nie je určená na predaj.

OBSAH

1. Prehľad:	5
1.1 Úvod	5
1.2 Slovník pojmov	9
2. Medzinárodná legislatíva a štandardy:	13
2.1 Dohovor o právach dieťaťa	13
2.2 Práva detí v EÚ	15
2.3 Politika EÚ vo vzťahu k maloletým bez sprievodu	17
3. Opatrovníctvo:	21
3.1 Určenie opatrovníka	21
3.2 Úloha opatrovníka	25
4. Prístupy zamerané na deti:	33
4.1 Najlepšie záujmy dieťaťa	33
4.2 Posudzovanie potrieb	39
5. Deti vystavené riziku	43
5.1 Úvod do obchodovania s ľuďmi/deťmi	44
5.2 Identifikácia detskej obete obchodovania	46
5.3 Mechanizmy umiestňovania detí	47
6. Postupy pri posudzovaní veku	49
6.1 Posudzovanie fyzického veku	52
6.2 Posudzovanie psychosociálneho veku	53
7. Azylové nástroje EÚ	59
8. Trvalé riešenia	67

9. Životné projekty	71
10. Výzvy pre opatrovníkov	77
11. Záver	79
12. Bibliografia	81
13. Prílohy	91

OBRÁZKY

Obrázok č. 1	25
Obrázok č. 2	29
Obrázok č. 3	29
Obrázok č. 4	41

TABUĽKY

Tabuľka č. 1	38
Tabuľka č. 2	57
Tabuľka č. 3	64

1 PREHĽAD

1.1 Úvod

V čoraz globalizovanejšom svete sa v uplynulých rokoch venuje zvýšená pozornosť migračným schémam. Je zrejmé, že nielen dospelí, ale aj maloletí sú súčasťou migrácie. Maloletí bez sprievodu patria medzi najzraniteľnejšie skupiny migrantov; okrem ťažkých ciest, ktoré podnikajú, sú kvôli svojmu veku vystavení vykorisťovaniu a zneužívaniu. Narastajúci počet maloletých cestujúcich bez sprievodu tak vzbudil záujem z hľadiska ich sociálnej situácie na medzinárodnej i európskej úrovni. Hoci sú ich práva ustanovené v rôznych nástrojoch, ich praktické uplatňovanie má medzery a nie všade je rovnaké. Preto je pre osoby pracujúce s maloletými bez sprievodu nevyhnutné usmerňovanie a tréning, aby sa zabezpečila primeraná ochrana a dodržiavanie ich práv.

Táto tréningová príručka bola vypracovaná v rámci projektu „Zlepšovanie kvality opatrovníctva a starostlivosti o maloletých žiadateľov o azyl bez sprievodu v stredoeurópskych krajinách“. Projekt je financovaný z prostriedkov Európskeho fondu pre utečencov Európskej komisie na rok 2010 a realizovaný v období od septembra 2011 do augusta 2012 spolu s Medzinárodnou organizáciou pre migráciu (IOM) a s partnermi z Bulharska, z Českej republiky, z Maďarska, z Poľska, z Rumunska, zo Slovenska a zo Slovinska. Projekt sa zameriava na opatrovnícke inštitúcie a systémy na základe dôkazov o tom, že uvedené krajiny trpia nedostatočnou overenou praxou pri poskytovaní primeraných štandardov ochrany a pomoci maloletým žiadateľom o azyl bez sprievodu (MŽAS). Tento projekt má za cieľ zaplniť túto medzeru a zlepšiť kvalitu opatrovníctva a starostlivosti o MŽAS vzúčastnených krajinách. Základom projektu je množstvo medzinárodných dohovorov a relevantných smerníc EÚ, ktoré zabezpečujú a chránia práva detí vo všeobecnosti, ako aj práva maloletých s osobitným ohľadom na ich zraniteľnosť.

Nadosiahnutie tohto cieľa bola vyhodnotená prax pri výkone opatrovníctva a starostlivosti o MŽAS v regióne a spracovaná súhrnná správa o zisteniach. Uvedená správa je základom pre túto príručku, ktorú môžu využiť osoby a subjekty priamo pracujúce s MŽAS. Príručka je doplnená o učebné osnovy určené pre školiace aktivity projektu: tréning trénerov s cieľom poskytnúť vybraným trénerom informácie o realizácii školení v jednotlivých zúčastnených krajinách a následné školenia pre opatrovníkov MŽAS, poradcov a sociálnych pracovníkov v siedmich cieľových krajinách. Výsledky hodnotenia, metodika školení, lekcie vyplývajúce z tréningov a ďalšie témy budú prediskutované na medzinárodnej konferencii. Po ukončení projektu budú výstupy zo školení vyhodnotené.¹

Vzhľadom na široký rad koncepcií, praxe a opatrení týkajúcich sa opatrovníctva MŽAS v členských štátoch EÚ² je účelom tejto príručky zmonitorovať a zlepšiť kvalitu opatrovníctva a starostlivosti s cieľom zabezpečiť zastupovanie najlepších záujmov dieťaťa. Príručka sa vo všeobecnosti odvíja od Dohovoru OSN o právach dieťaťa a osobitne od Všeobecnej poznámky č. 6 (odst. 95)³, v ktorej sa uvádza, že opatrovníci musia absolvovať špecializované školenie. Okrem toho nadväzuje aj na Akčný plán EÚ pre MŽAS, ktorý v článku 4.1 Postupy pri prvom stretnutí a štandardy ochrany uvádza prísľub Európskej komisie použiť fondy na spoločné vypracovanie usmernení, spoločných učebných osnov a tréningov. Tento prísľub bol potvrdený aj v nedávno iniciovanej Agende EÚ pre práva dieťaťa ako opatrenie na naplnenie práv detí. A nakoniec, táto príručka rieši aj medzeru vo vzdelávaní, ako na to upozornili experti vo viacerých členských štátoch EÚ, najmä potrebu širšieho a kvalitnejšieho vzdelávania.⁴

¹ Ďalšie informácie sú dostupné na: http://www.iom.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=13&lang=en#unaccompanied_minors (acc. March 2012)

² Pozri aj Hancílova, Blanka a Knauder, Bernadette (2011) Unaccompanied Minor Asylum-seekers: Overview of Protection, Assistance and Promising Practices. Budapest: International Organization for Migration.

³ Tréning bude venovaný zásadám a ustanoveniam Dohovoru, poznatkom o krajine pôvodu odlúčených detí alebo detí bez sprievodu, vhodným technikám pohovoru, rozvoju a psychológii dieťaťa, kultúrnej citlivosti a medzikultúrnej komunikácii (ods. 96).

⁴ Tamže 1, s. 41. Pozri aj European Union Agency for Fundamental Rights (2010): Separated, asylum-seeking children in European Union Member States. Comparative Report. FRA: Vienna.

Cieľom tejto tréningovej príručky preto je:

- zvýšiť profesionálne zručnosti opatrovníkov, poradcov a sociálnych pracovníkov pracujúcich a komunikujúcich s MŽAS,
- zlepšiť kvalitu opatrovníctva a všeobecnej starostlivosti poskytovanej MŽAS,
- prehĺbiť vedomosti profesionálov v otázkach týkajúcich sa opatrovníctva a starostlivosti v Európe,
- zvýšiť povedomie o potrebe neustáleho zlepšovania a monitoringu kvality opatrovníctva a starostlivosti o MŽAS.


IOM Viedeň vypracovala a navrhla túto tréningovú príručku ako praktický nástroj na vyškolenie trénerov – opatrovníkov a sociálnych pracovníkov, osoby poskytujúce starostlivosť a sociálnych pracovníkov, ktorí sú v priamom kontakte s MŽAS v krajinách zapojených do projektu. Tréningová príručka bude slúžiť aj ako užitočný referenčný materiál pre cieľovú skupinu po realizácii tréningov. Je súhrnom rôznych materiálov relevantných pre opatrovníctvo a starostlivosť o MŽAS. Obsah je rozdelený do niekoľkých tematických kapitol. Formát je flexibilný; tréningovú príručku možno čítať ako celok alebo v prípade potreby stačí preštudovať len jednotlivé kapitoly.

Z metodického hľadiska je tréningová príručka založená na zisteniach Súhrnnej správy spracovanej IOM Budapešť na základe národných správ kontaktných bodov IOM a MVO zo zúčastnených krajín, sekundárneho výskumu príslušnej legislatívy a predchádzajúcich štúdií, ako aj na základe praktickej skúsenosti IOM Viedeň pri vypracovaní tréningových príručiek pre rôznych profesionálov v oblasti MŽAS a obchodovania s ľuďmi.

Skratky

NZD:	najlepšie záujmy dieťaťa
SNZ:	stanovenie najlepšieho záujmu
DPD:	Dohovor o právach dieťaťa
EK:	Európska komisia
EÚ:	Európska komisia
FRA:	Agentúra Európskej únie pre základné práva
IOM:	Medzinárodná organizácia pre migráciu
OSN:	Organizácia spojených národov
MbS:	maloletí bez sprievodu
MŽAS:	maloletý(i) žiadateľ(lia) o azyl bez sprievodu
UNHCR:	Vysoký komisár OSN pre utečencov

V záujme ľahšej orientácie sú v celom texte použité tieto symboly:

 = Dôležité!

 = Politické dokumenty

1.2. Slovník pojmov



Poznámka k terminológii: Pojmy *dieťa* a *maloletý* používajú rôzni aktéri na označenie osôb vo veku pred dosiahnutím plnoletosti.⁵ V tejto správe sa používa pojem *maloletý* s výnimkou prípadov, keď sa v niektorých zdrojových textoch používa pojem *dieťa*.

Skratka MŽAS sa vzťahuje na maloletých žiadateľov o azyl bez sprievodu.

Definície

Zákonné opatrovníctvo

„Zákonné opatrovníctvo nahrádza neúplnú právnu spôsobilosť dieťaťa a presúva zodpovednosť za blaho dieťaťa na fyzickú alebo právnickú osobu.“⁶

Opatrovník

Pojem „zákonný opatrovník“ nie je v medzinárodnom práve riadne zadefinovaný, a to najmä preto, že „presná definícia, funkcia a spôsob menovania sú v jednotlivých právnych poriadkoch odlišné“.⁷ Hlavné charakteristiky tejto funkcie však medzi iným zahŕňajú tieto prvky: poverený jednotlivec alebo príslušný subjekt, na ktorý je oficiálne presunutá zodpovednosť za dieťa a má zákonné právo a zodpovednosť robiť rozhodnutia namiesto

⁵ Dospelý vek je zvyčajne 18 rokov, v niektorých krajinách však môže byť odlišný.

⁶ FRA, 2010, Separated, asylum-seeking children in European Union Member States

⁷ Medzinárodný výbor Červeného kríža, 2004: Interagency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children, s. 47.

rodičov po komplexnej konzultácii s dieťaťom. Subjekty/osoby s právnou zodpovednosťou by mali mať primerané poznatky o záležitostiach dieťaťa, schopnosť priamo pracovať s deťmi a mať pochopenie pre všetky osobitné a kultúrne potreby detí, ktoré im majú byť zverené, aby sa zabezpečila ochrana záujmov detí a riadne napĺňanie právnych, sociálnych, zdravotných, psychologických, materiálnych a vzdelávacích potrieb dieťaťa. V tomto smere by mali absolvovať vhodné vzdelanie a dostávať profesionálnu podporu. Celkovou úlohou a zodpovednosťou príslušného subjektu/osoby je zabezpečiť ochranu práv dieťaťa.”⁸

Najlepší záujem dieťaťa

Je nemožné sformulovať všeobecnú definíciu toho, čo je v najlepšom záujme dieťaťa, keďže každý prípad je odlišný. Vo všeobecnosti pojem „najlepší záujem“ vyjadruje blaho dieťaťa. Ten je na druhej strane založený na individuálnych okolnostiach ako je vek, úroveň zrelosti, prítomnosť alebo absencia rodičov, prostredie dieťaťa a skúsenosti.

„Konečným cieľom pri riešení osudu odlúčených detí alebo detí bez sprievodu je identifikovať trvalé riešenie, ktoré rieši všetky ich potreby súvisiace s ochranou, prihliada na názor dieťaťa a vždy, keď je to možné, vedie k vyriešeniu situácie dieťaťa bez sprievodu alebo odlúčeného dieťaťa.”⁹

Stanovenie najlepších záujmov (SNZ)

Na základe prísnych procesných záruk je „stanovenie najlepších záujmov“ formálny proces zameraný na stanovenie najlepších záujmov dieťaťa najmä v súvislosti s dôležitými rozhodnutiami, ktoré majú vplyv na dieťa. Proces má za cieľ uľahčiť primeranú participáciu dieťaťa bez diskriminácie, zapojiť rozhodovateľov špecializovaných na príslušnú odbornú oblasť, a zvážiť všetky relevantné faktory a prísť tak s najlepšou možnou voľbou.

„Posúdenie najlepších záujmov“ vykonávajú pracovníci, ktorí pracujú s jednotlivými deťmi, s výnimkou prípadov, keď sa vyžaduje SNZ. Cieľom posúdenia je zabezpečiť, aby sa pri takomto kroku prihliadalo predovšetkým na najlepšie záujmy dieťaťa. Posúdenie môžu vykonať pracovníci s príslušnou odbornosťou samostatne alebo po konzultácii s inými osobami a vyžaduje si účasť dieťaťa.¹⁰

Terminológia: medzinárodné organizácie¹¹

„*Deti bez sprievodu*“ (nazývaní aj „maloletí bez sprievodu“) sú deti, ktoré boli odlúčené, od oboch rodičov a ďalších príbuzných a o ktoré sa nestará rodič, ktorý je na základe zákona alebo zvykového práva zodpovedný za starostlivosť.

„*Odlúčené deti*“ sú deti odlúčené od oboch rodičov alebo od svojho predchádzajúceho zákonného opatrovateľa alebo opatrovateľa na základe zvykového práva, ale nie nevyhnutne od ďalších príbuzných. Môžu to byť preto aj deti v sprievode iných dospelých členov rodiny.

Terminológia: Európska únia

„Maloletý bez sprievodu: **štátny príslušník tretej krajiny** alebo **osoba bez štátneho občianstva** mladšia ako 18 rokov, ktorá príde na územie členských štátov bez sprievodu **rodiča** zodpovedného za ňu na základe zákona alebo zvykového práva, a to po dobu, kým nie je prevzatá do starostlivosti takejto osoby, alebo maloletá osoba, ktorá zostala bez sprievodu po vstupe na územie členských štátov.”¹²

⁸ IOM, 2011, Unaccompanied Children on the Move, s. 19

⁹ Všeobecná poznámka č. 6 Dohovoru o právach dieťaťa, ods. 79

¹⁰ IOM, 2011: Unaccompanied Minor Asylum-seekers: Overview of Protection, Assistance and Promising Practices

¹¹ Medzinárodný výbor Červeného kríža, 2004: Interagency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children, s. 13.

¹² EMN Asylum and Migration Glossary 2.0, s. 122. Tento výraz sa vzťahuje konkrétne na štátneho občana tretej krajiny alebo občana bez štátneho občianstva, nie však na maloletého občana EÚ bez sprievodu cestujúceho v rámci EÚ.

„Odlúčené dieťa: dieťa mladšie ako 18 rokov, ktoré sa nachádza mimo svojej **krajiny pôvodu** a je odlúčené od svojich rodičov alebo od svojho predchádzajúceho prvotného zákonného opatrovníka alebo opatrovníka určeného na základe zvykového práva.“¹³

Žiadateľ o azyl: a **štátny príslušník tretej krajiny** alebo **osoba bez štátneho občianstva**, ktorá predložila **žiadosť o azyl**, ohľadom ktorej sa ešte neprijalo **konečné rozhodnutie**.¹⁴

Medzinárodná legislatíva a štandardy

Jedným z najdôležitejších dokumentov súvisiacich s právami MŽAS je *Dohovor OSN o právach dieťaťa (DPD)*. Okrem práv garantovaných Dohovorom majú MŽAS právo aj na medzinárodnú ochranu v zmysle medzinárodného práva týkajúceho sa ľudských práv, medzinárodného utečeneckého práva, medzinárodného humanitárneho práva a rôznych regionálnych ľudskoprávných nástrojov. Je dôležité poznamenať, že tieto zásady sú navzájom prepojené a musia byť dodržiavané v rámci celého migračného procesu všetkých migrujúcich detí. Tieto medzinárodné štandardy sú doplnené množstvom regionálnych a národných štandardov.¹⁵

Táto kapitola sa zaoberá legislatívou a štandardmi na medzinárodnej úrovni a na úrovni EÚ.



Veľmi sa však odporúča, aby sa opatrovníci a budúci opatrovníci oboznámili s národnou legislatívou týkajúcou sa zaobchádzania s MŽAS v ich krajine.

¹³ EMN Asylum and Migration Glossary 2.0, s. 33. Táto definícia sa týka detí – štátnych občanov tretích krajín aj EÚ. Niektoré deti môžu byť úplne samé, kým iné môžu žiť s príslušníkmi vzdialenejšej rodiny. Všetky tieto deti sa považujú za odlúčené deti a majú právo na medzinárodnú ochranu v rámci širokého spektra medzinárodných a regionálnych nástrojov.

¹⁴ EMN Asylum and Migration Glossary 2.0, s. 21.

¹⁵ IOM, 2011, Unaccompanied Children on the Move, s. 16-17

2 MEDZINÁRODNÁ LEGISLATÍVA A ŠTANDARDY

2.1 Dohovor o právach dieťaťa



„Za dieťa považuje každá ľudská bytosť mladšia než 18 rokov, ak podľa právneho poriadku, ktorý sa vzťahuje na dieťa, nie je dospelosť dosiahnutá skôr.“¹⁶

V DPD sa uvádza, že „dieťa pre svoju telesnú a duševnú nezrelosť potrebuje zvláštne záruky a starostlivosť, vrátane primeranej právnej ochrany“. DPD vymedzuje základné ľudské práva, na ktoré majú právo všetky deti. Hlavné zásady DPD zahŕňajú nediskrimináciu, najlepší záujem dieťaťa, právo na život, prežitie a rozvoj, a rešpektovanie názorov dieťaťa.

Článok 2 o nediskriminácii uvádza, že štáty prijímú všetky potrebné opatrenia, aby bolo dieťa chránené pred všetkými formami diskriminácie alebo trestov založených na postavení, činnosti, vyjadrených názoroch alebo presvedčení jeho rodičov, zákonných opatrovníkov alebo rodinných príslušníkov.

Článok 3 o najlepších záujmoch dieťaťa. Zásada najlepších záujmov dieťaťa, odvodená od Článku 3 DPD, je druhá základná zásada, ktorá sa vzťahuje aj na deti, ktoré nie sú štátnymi príslušníkmi danej krajiny. Táto zásada jasne uznáva, že dieťa je subjekt a má práva. Článok 3 (1) sa vyzdvihuje ako jedna zo základných zásad DPD. Najlepší záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri všetkých postupoch týkajúcich sa detí. Interpretácia najlepších záujmov detí nesmie prekonať alebo nahradiť akékoľvek iné práva garantované inými článkami Dohovoru.

Článok 6 hovorí o práve dieťaťa na život a plný rozvoj. Článok 6 (2) siaha ďalej než len po základné právo na život s cieľom podporiť prežitie a rozvoj dieťaťa „v maximálnej miere“. To znamená, že štát by mal presadzovať všetky opatrenia, ktoré podporujú takýto rozvoj (administratívne a legislatívne), a zároveň umožniť rodinám, ktoré majú prvoradú zodpovednosť za dieťa, aby podporovali takýto rozvoj. Konceptia „rozvoja“ sa netýka len prípravy dieťaťa na dospelosť, ale aj vytvárania optimálnych podmienok v detstve. Štáty by mali vytvárať prostredie, ktoré vedie k maximálnemu zabezpečeniu prežitia a fyzického, mentálneho, duchovného, morálneho, psychologického a sociálneho rozvoja dieťaťa spôsobom zodpovedajúcim ľudskej dôstojnosti, aby bolo dieťa pripravené na individuálny život v slobodnej spoločnosti.

Článok 12 (2) sa v prvom rade týka práva byť vypočutý, pričom sa uvádza, že dieťaťu sa musí predovšetkým poskytnúť možnosť, aby bolo vypočuté v každom súdnom a administratívnom konaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo alebo prostredníctvom zástupcu alebo jeho príslušného orgánu, a spôsobom, ktorý je v súlade s pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.¹⁷

¹⁷ IOM, 2010: Manual of Best Practices and Recommendations, s. 30

Osobitné ustanovenia o pomoci

Článok 5 uvádza, že štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov alebo členov širšej rodiny alebo obce, v súlade s miestnymi zvyklosťami, alebo zákonných zástupcov či iných osôb právne zodpovedných za dieťa v súlade s rozvíjajúcimi sa schopnosťami dieťaťa, a budú mu poskytovať pomoc pri orientácii a výkone jeho práv uznaných týmto Dohovorom.

Článok 18 Dohovoru zaväzuje štáty, aby poskytovali rodičom a právnym zástupcom potrebnú pomoc pri výchove detí, ktorá sa musí vykonávať v súlade s najlepšími záujmami dieťaťa. Štáty musia zároveň vytvoriť systémy starostlivosti o deti.

Článok 20 Dohovoru ďalej uvádza povinnosť štátov poskytovať osobitnú ochranu a pomoc deťom pozbaveným ich rodinného prostredia. Alternatívna starostlivosť poskytovaná štátom medzi inými zahŕňa náhradnú starostlivosť, inštitút „kafala“ podľa islamského práva, osvojenie dieťaťa alebo umiestnenie dieťaťa do vhodného zariadenia starostlivosti o deti.

2.2 Práva detí v EÚ

Kľúčové dokumenty: Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa (2006)¹⁸
Agenda EÚ v oblasti práv dieťaťa (2011)¹⁹

Práva dieťaťa chráni Charta základných práv Európskej únie, pričom v súlade s Lisabonskou zmluvou je EÚ povinná presadzovať práva detí. V tomto zmysle Európska komisia vydala dve oznámenia s cieľom naplňovať práva dieťaťa vo vnútorných a vonkajších politikách EÚ.

¹⁸ Komisia Európskych spoločenstiev, 2006a: Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa.

¹⁹ Európska komisia, 2011b: Agenda EÚ v oblasti práv dieťaťa.

Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa je založená na konkrétnych cieľoch, vrátane týchto:

- využívanie existujúcich politík a nástrojov,
- určenie priorít pre budúce opatrenia EÚ,
- systematické prihliadanie na práva dieťaťa vo všetkých vonkajších a vnútorných politikách EÚ („mainstreaming“),
- zabezpečenie účinných koordinačných a konzultačných mechanizmov,
- posilnenie kompetencií a odbornosti v oblasti práv detí,
- efektívnejšie informovanie o právach detí,
- presadzovanie práv detí v oblasti vonkajších vzťahov.²⁰

Agenda EÚ v oblasti práv dieťaťa obsahuje jedenásť opatrení zameraných na dosiahnutie konkrétnych výsledkov pri uplatňovaní práv detí, vrátane prípravy:

- zákonov na lepšiu ochranu detí (ako osobitne zraniteľnej skupiny) v rámci zákonných konaní a pred súdom,
- zákonov chrániacich deti v prípadoch, keď sú podozrivé alebo obvinené zo spáchania trestného činu,
- nových zákonov, ktoré zabezpečia uznanie a uplatňovanie rozhodnutí o rodičovskej zodpovednosti po rozvode alebo odlúčení vo všetkých krajinách EÚ,
- opatrení na presadzovanie usmernení Rady Európy ohľadom súdnictva priaznivého voči deťom a na prihliadanie týchto usmernení pri budúcej tvorbe občianskeho a trestného práva,
- pomoc pri vzdelávaní sudcov a ďalších profesionálov s cieľom pomôcť deťom na súdoch,
- **lepšie vzdelávanie zástupcov úradov zodpovedných za deti bez sprievodu, vrátane detí žiadajúce o azyl v rámci EÚ,**

²⁰ Komisia Európskych spoločenstiev, 2006b, Zhrnutie: Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa.

- osobitná pozornosť venovaná deťom v nadchádzajúcom pláne pomoci EÚ pri väčšej integrácii Rómov do spoločnosti,
- pomoc pri rýchлом zavedení linky pomoci EÚ 116 000 pre zmiznuté deti (pozornosť treba venovať aj cezhraničným varovným systémom pre unesené deti alebo deti v nebezpečenstve);
- opatrenia na boj proti virtuálnemu obťažovaniu, nadväzovaniu kontaktov s deťmi na sexuálne účely (grooming), vystavovaniu sa nebezpečnému obsahu a ďalším online rizikám prostredníctvom programu EÚ pre bezpečnejší internet,
- podpora v boji proti násiliu páchanom na deťoch a detskej sexuálnej turistike a ochrana obetí ozbrojených konfliktov prostredníctvom zámořských a humanitárnych programov pomoci EÚ,
- jednotná internetová stránka EÚ o právach detí.²¹

2.3 Politika EÚ súvisiaca s maloletými bez sprievodu

Štokholmský program

Štokholmský program z r. 2009²² stanovuje priority EÚ v oblasti spravodlivosti, slobody a bezpečnosti na obdobie rokov 2010-14. V tomto kontexte sa práva detí v zmysle DPD vzťahujú na všetky politiky EÚ. Ako také sa musia brať do úvahy systematicky a strategicky, aby sa zabezpečil integrovaný prístup.

²¹ Komisia Európskych spoločenstiev, 2006b, Zhrnutie: Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa.

²² Európska rada, 2010: Štokholmský program. Otvorená a bezpečná Európa, ktorá slúži občanom a chráni ich.

Štokholmský program ďalej identifikuje maloletých bez sprievodu prichádzajúcich do EÚ ako osobitne zraniteľnú skupinu. Odporúča venovať osobitnú pozornosť týmto oblastiam:

- výmena informácií a najlepšej praxe,
- prevádzanie maloletých,
- spolupráca s krajinami pôvodu,
- stanovovanie veku, identifikácia a pátranie po rodinných príslušníkoch dieťaťa,
- maloletí bez sprievodu v kontexte boja proti obchodovaniu s ľuďmi.

Akčný plán EÚ týkajúci sa maloletých bez sprievodu

V súlade s tým Európska komisia vypracovala Akčný plán týkajúci sa maloletých bez sprievodu,²³ v ktorom navrhla prístup EÚ pozostávajúci z troch hlavných oblastí opatrení: predchádzanie riskantnej migrácii a obchodovaniu s ľuďmi, prijímanie a procesné záruky v EÚ, a hľadanie trvalých riešení.

Akčný plán je založený na týchto desiatich princípoch:

1. **So všetkými deťmi sa musí zaobchádzať v prvom rade ako s deťmi.** Pri všetkých opatreniach, ktoré sa týkajú maloletých bez sprievodu, sa musí v prvom rade prihliadať na najlepšie záujmy dieťaťa.
2. **So všetkými deťmi sa musí zaobchádzať v súlade s pravidlami a zásadami dodržiavanými v rámci Európskej únie a v jej členských štátoch,** najmä v súlade s Chartou základných práv Európskej únie, s Dohovorom OSN o právach dieťaťa a s Európskym dohovorom o ľudských právach.
3. **Je potrebné vynaložiť maximálne úsilie na vytvorenie takého prostredia, ktoré umožní deťom vyrastať v krajine ich pôvodu s priaznivou perspektívou osobného rozvoja a s primeranými životným štandardom.**

²³ Európska komisia, 2010: Akčný plán EÚ týkajúci sa maloletých bez sprievodu (2010 – 2014).

4. **Deti je potrebné chrániť pred obchodníkmi s ľuďmi a kriminálnymi skupinami, ako aj pred ďalšími formami násillia alebo zneužívania.**
5. **Je potrebné vynaložiť maximálne úsilie pri pátraní po rodinných príslušníkoch a zabezpečiť zlúčenie dieťaťa s jeho rodinou pod podmienkou, že je to v najlepšom záujme dieťaťa.**
6. **Opatrenia a procesné záruky týkajúce sa osobitne detí musia platiť od chvíle, keď je dieťa nájdené na vonkajšej hranici alebo v rámci členského štátu EÚ, a to až do nájdenia trvalého riešenia. Opatrovníctvo a zákonné zastupovanie dieťaťa majú v tomto smere kľúčový význam.**
7. **Rozhodnutie o budúcnosti každého dieťaťa sa musí prijať v čo najkratšom čase, podľa možnosti do šiestich mesiacov.**
8. **Maloletí bez sprievodu sa musia vždy umiestňovať do vhodných ubytovacích zariadení a musí sa s nimi zaobchádzať spôsobom, ktorý je plne zlučiteľný s ich najlepším záujmom.** Hoci je zaistenie vo výnimočných prípadoch odôvodnené, možno ho použiť len ako opatrenie poslednej inštancie a na čo najkratší primeraný čas, v prvom rade s prihliadnutím na najlepšie záujmy dieťaťa.
9. **Trvalé riešenia sa musí formulovať na základe individuálneho posúdenia najlepších záujmov dieťaťa.** Takéto opatrenia musia zahŕňať návrat do krajiny pôvodu, kde by sa mala garantovať reintegrácia dieťaťa, poskytnutie štatútu medzinárodnej ochrany alebo iného právneho postavenia, ktorý by umožnil dieťaťu integrovať sa v členskom štáte, kde má bydlisko, alebo presídlieť sa v rámci Európskej únie.
10. **Všetky zainteresované strany – inštitúcie EÚ, členské štáty, krajiny pôvodu a tranzitné krajiny, medzinárodné organizácie a občianske združenia – musia spojiť sily a zintenzívniť svoje úsilie pri riešení otázky maloletých bez sprievodu a pri zabezpečení ochrany najlepších záujmov dieťaťa.**²⁴

²⁴ Európa, 2010: European Commission calls for increased protection of unaccompanied minors entering the EU.

Opatrovníci zohrávajú dôležitú úlohu pri uplatňovaní práv detí:

„Členské štáty čo najskôr prijímajú opatrenia na zabezpečenie toho, aby v súvislosti s preskúmaním žiadosti maloletého bez sprievodu ho zastupoval alebo mu pomáhal zástupca.“²⁵

„Členské štáty čo najskôr prijímajú opatrenia na zabezpečenie potrebného zastupovania maloletých osôb bez sprievodu prostredníctvom zákonného opatrovníka alebo v prípade potreby zástupcu organizácie, ktorá je zodpovedná za starostlivosť a blaho maloletých osôb, alebo akýkoľvek iný vhodný spôsob zastupovania.“²⁶

Poznámky



²⁵ Rada Európskej únie, 2005: Smernica Rady č. 2005/85/ES ("smernica o azylovom konaní"), článok 17.

²⁶ Rada Európskej únie, 2003a: Smernica Rady č. 2003/9/ES ("smernica o prijímaní"), článok 19.

3 OPATROVNÍCTVO

3.1 Menovanie opatrovníka



„Vzhľadom na to, že odlúčené deti žiadajúce o azyl sú bez rodičov alebo zákonného opatrovateľa alebo opatrovateľa určeného na základe zvykového práva, musí sa pre nich okamžite vymenovať zákonný opatrovník, ktorý bude brániť ich záujmy a zabezpečiť ich blaho. Takéto deti je zároveň potrebné umiestniť do zariadení starostlivosti a záchytných zariadení zodpovedajúcich ich veku a úrovni zrelosti.“²⁷

Je zrejmé, že maloletí si vyžadujú osobitnú ochranu a starostlivosť; navyše, maloletí bez sprievodu alebo odlúčení maloletí bez ochrany rodinného prostredia a nachádzajúci sa mimo svojej krajiny pôvodu sú v osobitne zraniteľnej situácii. Sú vystavení vyššiemu riziku diskriminácie a násillia, ako aj riziku, že sa stanú obeťou napr. sexuálneho vykorisťovania a zneužívania, verbovania do armády, obchodovania a zadržovania. Medzinárodné štandardy odporúčajú implementáciu špecifických ochranných opatrení pre takýchto maloletých, vrátane menovania určitého opatrovníka.

§ V Smerniciach UNHCR k politikám a postupom v súvislosti s deťmi bez sprievodu žiadajúcimi o azyl z r. 1997 sa uvádza, že opatrovníka alebo poradcu je potrebné vymenovať hneď ako sa zistí, že ide o dieťa bez sprievodu.

²⁷ Rada Európy, 2005, Odporúčanie Parlamentného zhromaždenia č. 1703 o poskytovaní ochrany a pomoci odlúčeným deťom žiadajúcim o azyl.

Opatrovník musí:

- mať potrebnú odbornú kvalifikáciu v oblasti starostlivosti o deti, aby sa zabezpečila ochrana záujmov dieťaťa a primerané napĺňanie právnych, sociálnych, zdravotných a psychologických potrieb dieťaťa počas konania o prisúdení postavenia utečenca a kým sa nenájde a nezrealizuje trvalé riešenie pre dieťa;
- vystupovať ako kontaktná osoba medzi dieťaťom a špeciálnymi agentúrami/jednotlivcami, ktoré by pokračovali v poskytovaní starostlivosti, ktoré si dieťa vyžaduje.

§ Vo Všeobecnej poznámke č. 6 k DPD z r. 2005 *Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu alebo s odlúčenými deťmi mimo ich krajiny pôvodu* sa zdôrazňuje zodpovednosť štátov za zabezpečenie zastupovania najlepších záujmov detí bez sprievodu a odlúčených detí vymenovaním opatrovníka alebo poradcu. Deťom bez sprievodu a odlúčeným deťom v azylovom, správnom alebo súdnom konaní sa musí navyše poskytnúť právne zastupovanie.

V odseku 33 Všeobecnej poznámky sa uvádza:

- Štáty musia vytvoriť základný právny rámec a realizovať nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie riadneho zastupovania najlepších záujmov detí bez sprievodu a odlúčených detí.
- Štáty musia vymenovať opatrovníka alebo poradcu okamžite po tom, ako zistia, že ide o dieťa bez sprievodu alebo odlúčené dieťa a zachovať takéto opatrovníctvo dovtedy, kým dieťa nedosiahne plnoletosť alebo kým trvale neopustí územie a/alebo jurisdikciu štátu v súlade s Dohovorom a ďalšími medzinárodnými záväzkami.
- S opatrovníkom je potrebné konzultovať a informovať ho o všetkých prijatých opatreniach týkajúcich sa dieťaťa.

- Opatrovník musí mať právo byť prítomný na všetkých plánovacích a rozhodovacích procesoch, vrátane imigračných a odvolacích konaní, rozhodovaní o starostlivosti a pri každom úsilí smerujúcom k trvalému riešeniu.
- Opatrovník alebo poradca musia mať potrebnú odbornú kvalifikáciu v oblasti starostlivosti o deti, aby sa zabezpečila ochrana záujmov dieťaťa a primerané napĺňanie právnych, sociálnych, zdravotných, psychologických, materiálnych a vzdelávacích potrieb dieťaťa opatrovníkom vystupujúcim ako kontaktná osoba medzi dieťaťom a špeciálnymi agentúrami/jednotlivcami, ktoré poskytujú starostlivosť o dieťa.
- Agentúry alebo jednotlivci, ktorých záujmy by mohli byť potenciálne v rozpore so záujmami dieťaťa, by nemali byť oprávnené poskytovať opatrovníctvo. Napríklad dospelí, ktorých hlavným vzťahom k dieťaťu je vzťah zamestnávateľa, by mali byť vylúčení z opatrovníckej úlohy.



Príklad dobrej praxe: Belgicko

V r. 2004 Belgicko zaviedlo Zákon o opatrovníctve. Tento zákon bol schválený ako reakcia na prípad Tabitha z r. 2002 týkajúci sa 5-ročného dievčatka z Konga, ktoré cestovalo, aby sa stretlo so svojou mamou v Kanade. Dievča bolo zadržané v Belgicku, umiestnili ju na dva mesiace do uzavretého záchytného tábora na hraniciach bez opatrovníka a napokon ho deportovali samé späť do krajiny pôvodu. Európsky súd pre ľudské práva následne rozhodol, že takéto zaobchádzanie znamená porušenie článkov 3 (zákaz neľudského zaobchádzania), 5 (právo na slobodu a bezpečnosť) a 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

V dôsledku toho bol schválený Zákon o opatrovníctve, ktorý požaduje, aby úrady informovali Opatrovnícke služby o každom MŽAS, ktorého nájdú na belgickom území. Následne Opatrovnícke služby a určený opatrovník spolupracujú pri poskytovaní pomoci maloletému. Úlohy a zodpovednosti opatrovníkov sú definované v Zákone o opatrovníctve a sú upravené zákonom.

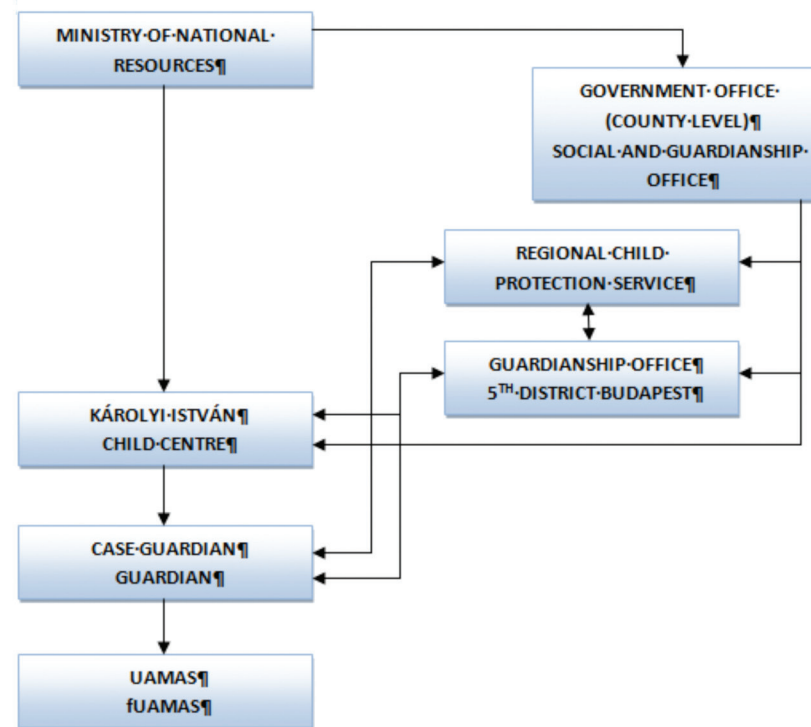
Hlavné úlohy a zodpovednosti opatrovníka sú nasledovné:

- právne zastupovanie a sprevádzanie maloletého vo všetkých správnych a súdnych konaniach (súvisiacich so žiadosťou o azyl, postavením prisťahovalca alebo akéhokoľvek iného postupu);
- zabezpečenie toho, aby všetky rozhodnutia boli v najlepšom záujme dieťaťa,
- bezodkladné menovanie advokáta,
- prítomnosť na všetkých vypočutiach alebo pohovoroch,
- zabezpečenie toho, aby odlúčené dieťa malo prístup k primeranej starostlivosti, ubytovaniu, vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti a psychologической starostlivosti (v prípade potreby),
- budovanie vzťahu dôvery s odlúčeným dieťaťom a vedenie rozhovorov s maloletým s cieľom zistiť jeho názor pred prijatím akéhokoľvek rozhodnutia v jeho mene,
- dotváranie a vypracúvanie návrhov na trvalé riešenie v súlade s najlepším záujmom dieťaťa,
- rešpektovanie náboženských a politických názorov maloletého,
- skúmanie možností zisťovania rodinných väzieb a zlúčenie rodiny s dieťaťom,
- spravovanie majetku maloletého,
- príprava správy o situácii maloletého pre Opatrovnícke služby (najneskôr do 15 dní od menovania) a pre zmierovacieho sudcu (dvakrát ročne), a pre obe inštitúcie aj po ukončení opatrovníctva.²⁸

Inštitúcie na ochranu detí

Keďže o MŽAS sa zvyčajne stará viacero subjektov, je užitočné zmapovať spôsob, ako fungujú inštitúcie na ochranu detí. Takáto mapovacia štruktúra môže ozrejmiť úlohy všetkých zainteresovaných strán. Príkladom je nižšie uvedená jednoduchá diagramová štruktúra maďarského systému opatrovníctva.

Maďarsko: subjekty zapojené do systému opatrovníctva o MŽAS



Obr. 1²⁹

²⁸ Belgium National Report, 2010-2011: Closing a Protection Gap. "You need to earn the title of a guardian". Core standards for guardians of separated children. s. 16.

²⁹ IOM, 2012, Synthesis Report: Improving the Quality of UAMAS' Guardianship and Care in Central European Countries.

3.2 Úloha opatrovníka

„Nuž, spoločne robíme na mnohých veciach. Vždy sa na ňu môžem obrátiť. Je pre mňa úplne ako matka. Keď niečo potrebujem alebo sa chcem na niečo spýtať, vždy sa jej môžem spýtať alebo jej zavolať. Je to jediná osoba, ktorú v živote mám. Je všetko, čo v Dánsku mám. Je pre mňa ako matka.“ (Dieťa D2)³⁰

MŽAS často zažili vážne traumy vo svojej krajine pôvodu alebo na ceste do Európy. Odlúčení od svojich rodičov alebo domovov sa maloletí ocitajú v neznámej krajine, v systéme, ktorému nerozumejú. Odporúča sa, aby bol opatrovník menovaný okamžite po tom, ako sa zistí, že ide o MŽAS, ešte pred tým, než sa maloletý dostane do azylového systému (Všeobecná poznámka č. 6, §21). Úlohou opatrovníka musí byť poskytovanie rád a ochrana maloletého, a mal by slúžiť ako kontaktný bod pre maloletého.

Zodpovednosti opatrovníka:

- zabezpečiť, aby všetky rozhodnutia prihliadali predovšetkým na najlepší záujem dieťaťa,
- zabezpečiť, aby sa vo všetkých rozhodnutiach, ktoré sa dieťaťa týkajú, prihliadalo na názory a postoje dieťaťa;
- zabezpečiť, aby malo dieťa vhodnú starostlivosť, ubytovanie, vzdelanie, jazykovú podporu a zdravotnú starostlivosť a aby mohlo praktizovať svoje náboženstvo,
- zabezpečiť, aby malo dieťa vhodné právne zastupovanie v konaniach, ktoré sa týkajú nárokov na ochranu a trvalých riešení,
- preskúmať spolu s dieťaťom možnosť pátrania po rodinných príslušníkoch a zlúčenia rodiny,
- pomáhať dieťaťu pri kontaktovaní sa s jeho rodinou v prípadoch, kde je to vhodné,

- prispieť k trvalému riešeniu v najlepšom záujme dieťaťa,
- vystupovať ako kontaktná osoba a zabezpečiť transparentnosť a spoluprácu medzi dieťaťom a rôznymi organizáciami, ktoré mu poskytujú služby,
- zapájať sa do neformálnej siete priateľov a rovesníkov dieťaťa,
- konzultovať veci s dieťaťom a poskytovať mu rady,
- vystupovať v mene dieťaťa.³¹

Prvý kontakt

Môže sa stať, že MŽAS nebude chápať systém v cieľovej krajine a môže byť zmätený rôznymi typmi osôb, s ktorými sa stretne počas prvých týždňov a mesiacov. Opatrovník by sa mal okamžite stretnúť s maloletým, v prípade potreby aj za prítomnosti kvalifikovaného tlmočníka. Maloletému by mal vysvetliť svoju úlohu jednoduchým, veku primeraným jazykom. Je užitočné, keď opatrovník vysvetlí dieťaťu jednotlivých aktérov zapojených do procesu. Možno to urobiť napríklad nakreslením obrázku, na ktorom je dieťa v strede a je obkolesené ďalšími jednotlivcami, s ktorými príde do kontaktu a vysvetlením ich funkcií. Obrázok možno uchovať pre budúcnosť a/alebo v prípade potreby aktualizovať (pozri obr. 2).

³⁰ Danish National Report, 2010-2011: Closing a Protection Gap. Core standards for guardians of separated children, s. 25.

³¹ SCEP, 20094: Statement of Good Practice. Separated Children in Europe Programme, p. 22.

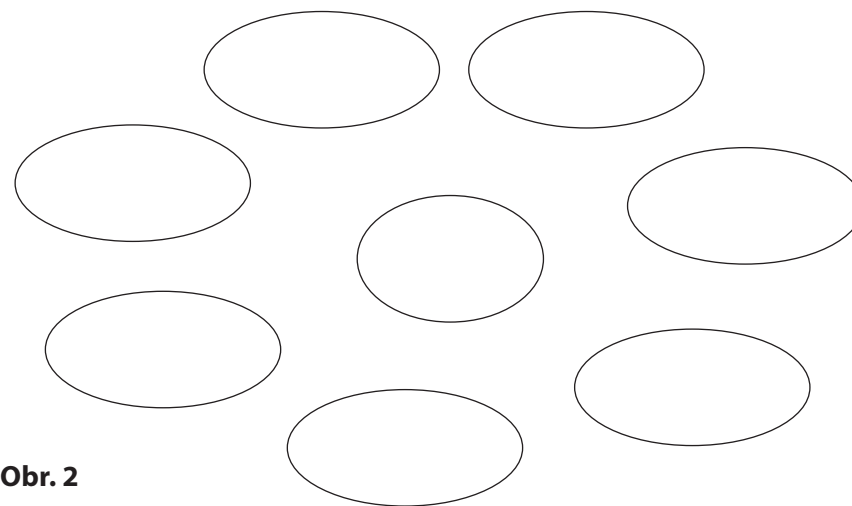
Tipy

- Sadnite si s dieťaťom na príjemnom, nerušenom mieste.
- Poskytnite dieťaťu materiály, napr. papier a farebné perá.
- Spýtajte sa maloletého, čo rozumie pod pojmom „opatrovník“ (napr. je to niekto, kto mu pomáha? niekto, kto ho podporuje?).
- Ak je to vhodné, poproste ho, aby nakreslil obrázok opatrovníka a označil ho vlastnosťami, ktoré by mal opatrovník mať (napr. „milé srdce“, „dobré uši“).
- Jednoducho a zrozumiteľne vysvetlite dieťaťu úlohu opatrovníka.
- Zvážte nakreslenie diagramu spolu s dieťaťom, ktorý by zobrazoval podporné štruktúry, ktoré sú k dispozícii (pozri obr. 3).



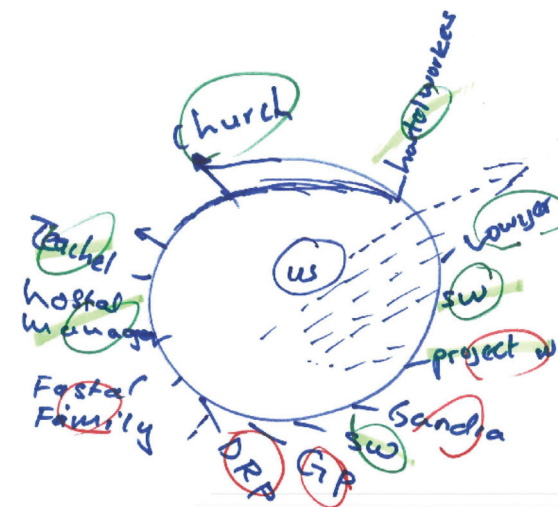
Pozor: Vyššie uvedené tipy sú len odporúčaním a mali by sa používať s opatrnosťou. Vyskytli sa prípady, keď sa deti necítili pohodlne, keď boli napr. požiadané o nakreslenie obrázku opatrovníka. Preto by mal opatrovník používať tieto tipy opatrne a výlučne so súhlasom dieťaťa.

Diagram aktérov



Obr. 2

Príklad spoločného zmapovania podporných štruktúr



Obr. 3³²

³² Ireland National Report, 2010-2011: Closing a Protection Gap. Core standards for guardians of separated children. Toto konkrétne mapovanie sa týka podporných štruktúr pre starších maloletých; rovnakú techniku však možno použiť aj u maloletých, ktorí len vstupujú do systému, čoho príkladom je napr. Holandsko (pozri Dutch Report, 2010, p. 31).

Budovanie vzťahu

H: Áno, prišiel som s prevádzачmi z Afganistanu do Rakúska. Vtedy bola len jedna cesta. Išiel som cez Rusko a Irán. Nepoznám presnú cestu a často som nevedel, v ktorej som krajine. Jeden prevádzáč vás odovzdá druhému, až kým nedôjdete do cieľa. Keď som sa dostal do Rakúska, nevedel som, že som v Rakúsku. Je to malá krajina a mnohí ľudia v Afganistane nepoznajú Rakúsko. Moja cesta trvala približne dva mesiace a bola strašná. Neviete, čo sa stane o hodinu či dve. Museli sme preplávať rieky, plávať v malom člne. Bolo to naozaj nebezpečné. Cestoval som s troma rodinami s malými deťmi. Najviac som sa bál toho, čo by sa stalo, keby sa náš čln prevrhol. A čo rodina? Vtedy som si asi neuvedomoval, aké je to naozaj nebezpečné. A teraz rozmýšľam nad všetkým, čo som zažil.³³

Mnohí MŽAS majú traumatické zážitky, ktoré im bránia vybudovať si dôveru voči iným. Budovanie vzťah založeného na dôvere si môže vyžadovať veľa času a trpezlivosti. Treba vždy prihliadať na ich mladosť a zraniteľnosť, najmä počas oficiálnych pohovorov.

Pri rozhovoroch s MŽAS sa treba pridržovať týchto zásad:

- **Zistite** čo najviac o prípade dieťaťa pred samotným pohovorom a urobte jasný a priateľský úvod (rozhovor na tému, ktorú dieťa pozná, pomáha budovať vzťah).
- **Vytvorte** bezpečný a pohodlný priestor na pohovor (využitím hračiek, kníh, hier atď., čo prispieva k budovaniu vzťahu).
- **Budujte** vzťah rozprávaním alebo robením vecí, ktoré nesúvisia so zážitkom dieťaťa (napr. rozhovor o veciach, ktoré dieťa pozná, hranie hier).
- **Venujte** primeraný čas rozhovorom a neponáhľajte sa.
- **Udržiavajte** úprimnú a neformálnu atmosféru (nenavodzujte atmosféru výsluchu a nevynucujte si odpovede).

³³ Better Integration for Separated Children, 2010: Challenges for Separated Children in Austria, Denmark, Poland, Slovakia and Slovenia., s. 3

- **Používajte** primeraný jazyk, ktorému dieťa rozumie (vyberajte slová, ktoré používa aj samotné dieťa).
- **Vysvetľujte** veci spôsobom, ktoré dieťa jednoducho pochopí (vždy, keď je to možné, použite vizuálne pomôcky).
- **Začnite** s otázkami s otvoreným koncom, čo pomôže dieťaťu, aby samo rozprávalo. Vyhýbajte sa priamočiarym otázkam, napr. „Zneužívala tá tá osoba?“ a používajte otvorenejšie otázky, napr. „Čo robila tá osoba?“
- **Netlačte** na to, aby vám dieťa hovorilo detaily, keď je zrejmé, že vám povedalo všetko, čo vie. Majte však na pamäti, že deti vynechajú informácie, keď im nepoložíte tú správnu otázku, a dajú vám takú odpoveď, ktorú podľa nich chcete počuť.
- **Ukončite** rozhovor spôsobom, ktorý dieťa uistí, že sa držalo dobre a že mu budete k dispozícii vždy, keď sa bude s vami potrebovať opäť porozprávať.³⁴

Rady

Opatrovník by mal byť **ľahko dostupný**; MŽAS by mal mať možnosť kontaktovať ho priamo. Opatrovník by mal zvážiť používanie sociálnych sietí, ako napr. Facebooku, aby mohol byť v prípade potreby v kontakte s MŽAS a s jeho rodinou.

Opatrovník **by sa mal pravidelne stretávať s MŽAS** na pohodlnom a nerušenom mieste.

Opatrovník by mal rešpektovať **hranice** medzi ním a MŽAS.

Opatrovník by mal pamätať na **kultúrne pozadie** MŽAS a konať podľa toho. Opatrovník by sa mal **obliekať a vystupovať profesionálne**, aby zabránil nesprávnemu pochopeniu jeho úlohy zo strany maloletého.

Opatrovník by mal **odporučiť** MŽAS **odborníkom**, ak sám nie je schopný odpovedať na otázky kladené MŽAS, napr. poskytovať právnické rady.

³⁴ Home Office, Crown Prosecution Service, et al., 2001: Achieving Best Evidence in Criminal Proceedings: Guidance for Vulnerable or Intimidated Witnesses, Including Children, s. 210

Opatrovník by mal v prípade požiadania zabezpečiť kvalifikované a primerané **tlmočenie (napr. tlmočníčky pre MŽAS ženského pohlavia)**.

„Sú dobrí tlmočníci a sú aj naozaj zlí tlmočníci a po určitom čase sa naučíte, o akého tlmočníka žiadať v akom jazyku. Ja som sa naučil vždy sa na začiatku spýtať dieťaťa: ‘rozumieš všetkému?’ A keď to nefunguje dobre, preruším stretnutie a požiadam o ďalšieho tlmočníka.“ Opatrovník č. 1.³⁵

Poznámky

³⁵ Swedish National Report, 2010-2011: Closing a Protection Gap. Core standards for guardians of separated children., s. 42

4 PRÍSTUPY ZAMERANÉ NA DIEŤA

4.1 Najlepšie záujmy dieťaťa

Podľa DPD sa vo všetkých opatreniach musí v prvom rade prihliadať na **najlepšie záujmy dieťaťa**. Je nemožné poskytnúť všeobecnú definíciu toho, čo je v najlepšom záujme dieťaťa, keďže každý prípad je odlišný. Vo všeobecnosti povedané, pojem „najlepšie záujmy“ vyjadruje blaho dieťaťa a komplexné uplatňovanie práv dieťaťa. To je na druhej strane založené na individuálnych okolnostiach, ako je vek, úroveň zrelosti, prítomnosť alebo absencia rodičov, prostredie dieťaťa a skúsenosti.

§ UNHCR vypracoval kontrolný zoznam faktorov, na ktoré by sa malo prihliadať pri stanovovaní najlepšieho záujmu dieťaťa. Do úvahy by sa mali brať názory dieťaťa, jeho bezpečnosť, rodinné vzťahy a osobný rozvoj a potreby identity dieťaťa. Dôležitosť jednotlivých faktorov sa líši podľa konkrétneho dieťaťa.³⁶

Kontrolný zoznam: faktory určujúce „najlepšie záujmy“ dieťaťa

Všetky nižšie uvedené faktory sú relevantné pri stanovovaní toho, ktorá z dostupných možností je v najlepšom záujme dieťaťa, vrátane určenia opatrení, ktoré budú potrebné neskôr. Dôležitosť jednotlivých faktorov závisí vždy od konkrétneho dieťaťa. Kapitola 3 Usmernení obsahuje rady, ako vyriešiť túto komplikovanú úlohu vyvažovania faktorov.

³⁶ UNHCR, 2008: Usmernenia pri stanovovaní najlepších záujmov dieťaťa, , s. 97; pozri aj Kapitulu 3.3 Usmernení pre váženie rôznych faktorov.

Názory dieťaťa

- Želania a pocity dieťaťa a či ich dieťa vyjadriť priamo;
- Dôležitosť, ktorá sa im pripisuje, závisí od veku a zrelosti dieťaťa;
- Schopnosť dieťaťa pochopiť a posúdiť dôsledky rôznych možností.

Bezpečné prostredie

- Bezpečnosť je zvyčajne prioritou. Vystavenie sa alebo pravdepodobné vystavenie dieťaťa vážnej ujme prevažuje nad ostatnými faktormi. Zvážte:
 - bezpečnosť na geografickom území/v domácnosti, ktoré prichádzajú do úvahy,
 - dostupnosť zdravotnej starostlivosti o choré deti na záchranu života,
 - minulé ujmy (frekvencia, vzorce, trendy),
 - schopnosť monitorovať, či pretrvávajú hlavné príčiny ujmy z minulosti.

Rodinné a iné blízke vzťahy

a) Všeobecné faktory:

- Kvalita a trvanie vzťahu a miera naviazanosti dieťaťa na:
 - súrodencov,
 - iných rodinných príslušníkov,
 - iných dospelých alebo deti v rámci kultúrnej komunity,
 - akéhokoľvek potenciálneho opatrovateľa;
- potenciálny vplyv odlúčenia od rodiny alebo zmeny opatrovateľov na dieťa,
- schopnosť a možnosti súčasných a potenciálnych budúcich opatrovateľov starať sa o dieťa,
- názory osôb blízkych dieťaťa, ak je to relevantné.

b) Faktory špecificky relevantné pre trvalé riešenia pre deti bez sprievodu alebo odlúčené deti:

- možnosť zlúčenia rodiny (ktoré sa zvyčajne považuje za najlepší záujem). Zvážte:
 - či bolo iniciované pátranie po rodinných príslušníkoch a aké sú jeho výsledky,
 - či bolo vynaložené úsilie skontaktovať sa priamo s rodičmi/rodinou,
 - či bol overený rodinný vzťah k dieťaťu,
 - či dieťa alebo rodinný príslušník má záujem rodinu zlúčiť, a ak nie, aké sú dôvody odporu.

[...]

Potreby týkajúce sa rozvoja a identity dieťaťa

- kultúrna a komunitná sieť dieťaťa,
- kontinuita s etnickým, náboženským, kultúrnym a lingvistickým pozadím dieťaťa,
- špecifické aspekty týkajúce sa veku, pohlavia, schopností a ďalších vlastností dieťaťa,
- osobitné fyzické alebo emocionálne potreby,
- fyzické aspekty a aspekty týkajúce sa mentálneho zdravia,
- vzdelávacie potreby,
- perspektívy úspešného prechodu do dospelosti (zamestnanie, manželstvo, vlastná rodina).

§ Výbor OSN pre práva detí uviedol vo svojej Všeobecnej poznámke č. 6 (ods. 79), že je potrebné „iniciovať a realizovať“ úsilie s cieľom nájsť trvalé riešenia pre deti bez sprievodu alebo odlúčené deti mimo ich krajiny pôvodu „bez zbytočného odkladu a, keď je to možné, okamžite po zistení, že dieťa je bez sprievodu alebo odlúčené“. Podľa UNHCR trvalé riešenia, ktoré prihliadajú na najlepší záujem dieťaťa bez sprievodu alebo odlúčeného dieťaťa, sú tie, ktoré zabezpečujú primeranú participáciu dieťaťa

bez diskriminácie, umožňujú riadne prihliadať na názory dieťaťa v závislosti od jeho veku a úrovne zrelosti, zapájať rozhodovateľov s príslušnou odbornosťou a zvažovať všetky relevantné faktory s cieľom nájsť najlepšiu možnosť.



UNHCR uvádza, že so stanovovaním najlepšieho záujmu by sa nemalo čakať dovtedy, kým sa objaví nejaká perspektíva trvalého riešenia.³⁷

Dobrá prax: model najlepšieho záujmu dieťaťa

Ako praktický nástroj na posúdenie najlepších záujmov dieťaťa niektorí opatrovníci v Holandsku a v Belgicku využívajú kontrolný zoznam na základe modelu najlepšieho záujmu dieťaťa. Ten pozostáva zo 14 životných podmienok týkajúcich sa rodiny a spoločnosti, ktoré by mali byť prítomné s cieľom chrániť a zlepšiť osobnostný rozvoj maloletého až po dospelosť. Keď sú prítomné všetky podmienky, je zaručený priaznivý rozvoj. Pozitívny účinok na osobnostný rozvoj maloletého možno očakávať vtedy, keď sú v okolí maloletého dlhodobou prítomné priaznivé podmienky. Ak takéto podmienky v okolí maloletého absentujú, rozvoj maloletého môže byť ohrozený.

Každá takáto podmienka je spojená s jedným alebo s viacerými článkami DPD a v prípade, že príslušná podmienka nie je prítomná, znamená to porušenie príslušných článkov.³⁸ Absentujúce podmienky navyše môžu znamenať ohrozenie článkov 3 a 6 DPD (najlepší záujem dieťaťa ako prvotné hľadisko; právo na rozvoj).

³⁷ Tamže.

³⁸ Kalverboer, M. & Zijlstra, E., 2006: Het belang van het Kind in het Nederlandse recht., s. 83. Zhrnutie modelu najlepších záujmov dieťaťa sa nachádza v Prílohe I.

Podmienky rozvoja ³⁹	Špecifikácia
1. Primeraná fyzická starostlivosť	Zdravotná starostlivosť, fyzické blaho, napr. miesto na žitie, ošatenie, dostatok jedla.
2. Bezpečné fyzické prostredie	Fyzická ochrana dieťaťa v jeho rodine a okolí, napr. neprítomnosť fyzického ohrozenia v dome, bez toxických materiálov, bez rizík v dome alebo v okolí.
3. Priaznivá emocionálna atmosféra	Emocionálna ochrana, podpora a pochopenie zo strany rodičov alebo opatrovníkov.
4. Podporná, flexibilná výchovná štruktúra prispôbená dieťaťu	Každodenný režim, povzbudzovanie, pravidlá a obmedzenia, kontrola správania detí a dostatok priestoru na ich iniciatívu a mieru zodpovednosti vhodnej pre dieťa.
5. Primerané príklady rodičov	Príležitosť pre dieťa, aby si osvojilo správanie rodičov, hodnoty a kultúrne normy.
6. Záujem	Preukazovanie záujmu zo strany rodičov alebo opatrovníkov o spôsob vnímania sveta dieťaťom.
7. Kontinuita a stabilita pri výchove, perspektíva do budúcnosti	Rozvíjanie väzieb prostredníctvom rodičov alebo opatrovníkov a budovanie základnej dôvery.
8. Bezpečné širšie fyzické prostredie	Bezpečné okolie a spoločnosť. Bez vojny.
9. Rešpekt	Spoločnosť a okolie dieťaťa berú potreby dieťaťa vážne
10. Sociálna sieť	Dostupná podporná sieť
11. Vzdelanie	Vhodné vzdelávanie

³⁹ Dutch Report, 2010: Closing a Protection Gap, s. 39.

12. Kontakt s rovesníkmi alebo priateľmi	<i>Príležitosti na stretávanie sa detí s priateľmi v závislosti od úrovne rozvoja dieťaťa.</i>
13. Vhodné príklady v spoločnosti	<i>Kontakt s inými, ktorí sú príkladom pre súčasné a budúce správanie a spoločenské hodnoty a normy.</i>
14. Stabilita v životných situáciách, perspektíva do budúcnosti	<i>Kontinuita životných podmienok, osoby, s ktorými sa môže dieťa identifikovať, a zdroje sociálnej podpory pre dieťa. Spoločnosť ponúka dieťaťu šance a perspektívu do budúcnosti.</i>

Tabuľka č. 1

4.2 Posudzovanie potrieb

„Som presvedčený, že je naozaj možné vymenovať niekoľko základných potrieb odlúčeného dieťaťa. Napríklad každé dieťa potrebuje pozornosť. Každé dieťa potrebuje informácie. Informácie o škole, o návrate, o rôznych platných postupoch. Súhlasím však s tým, že miera potrebnej pozornosti závisí od konkrétneho dieťaťa. Tento rozdiel často súvisí s miestom, kde sa dieťa nachádza.“ (NG3).⁴⁰

Štát je zodpovedný za ochranu práv a zabezpečenie vhodnej náhradnej starostlivosti o maloletých zbavených rodičovskej starostlivosti. Opatrovník alebo iný kvalifikovaný zástupca musia vykonať posúdenie potrieb, aby sa identifikovali a dieťaťu poskytli najvhodnejšie formy náhradnej starostlivosti s cieľom podporiť jeho harmonický rozvoj.⁴¹



Zabezpečenie náhradnej starostlivosti pre maloletých je predpokladom ochrany ich práv, vrátane práva na rozvoj.⁴²

Niektorí opatrovníci používajú pri práci **Maslowovu pyramídu**:

- Fyziologické potreby zabezpečuje opatrovník nájdením záchytného tábora pre maloletého, ktorý zodpovedá základným potrebám;
- Iniciovanie pobytových konaní opatrovníkom rieši bezpečie maloletého;
- Psychologické potreby opatrovník podporuje prostredníctvom vzťahu založeného na dôvere a psychologickej podpore. V tomto prípade sa opatrovník usiluje podporovať spoločenský život maloletého;

⁴⁰ Dutch Report, 2010: Closing a Protection Gap, s. 39

⁴¹ Valné zhromaždenie, 2009: Presadzovanie a ochrana všetkých ľudských práv, občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, vrátane práva na rozvoj. Usmernenia pre náhradnú starostlivosť o deti.

⁴² Tamže.

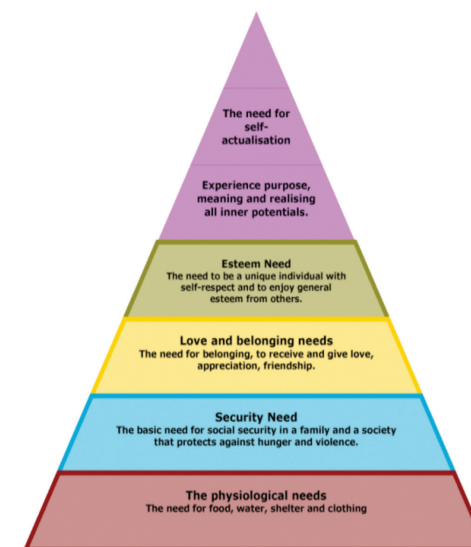
- Na úrovni potrieb týkajúcich sa „uznania“ opatrovník hľadá trvalé riešenie a pracuje na životnom projekte spolu s maloletým, pri ktorom sa opatrovník usiluje spolu s maloletým zdefinovať, kým a čím sa chce maloletý stať ako dospelý a aké kroky k tomu vedú.
- Na úrovni účelu skúsenosti je úlohou opatrovníka poskytnúť maloleťmu nástroje napríklad na prípravu maloletého na samostatný život alebo život v dospelosti;
- Potreba seberealizácie je vnímaná ako cieľ pre maloletého, ku ktorému sa opatrovník usiluje prispieť. Na tejto úrovni maloletý naplnil svoj potenciál.⁴³

Maslowova pyramída

Maslowova pyramída je teória, ktorú rozpracoval Abraham Maslow v r. 1943 v diele *A Theory of Human Motivation*. Jeho teória, ktorú nazval „hierarchia hodnôt“, je pyramída zobrazujúca úrovne ľudských potrieb – psychologické a psychické. Na spodku pyramídy sú „základné potreby alebo psychologické potreby“ ľudskej bytosti. Ďalšou úrovňou sú potreby týkajúce sa „bezpečia: bezpečnosť, poriadok a stabilita“. Tieto dva kroky sú dôležité na fyzické prežitie osoby. Keď už majú jednotlivci zabezpečenú základnú výživu, prístrešok a bezpečnosť, usilujú sa o dosiahnutie vyššej úrovne. Tretiu úroveň potrieb predstavuje „láska a spolupatričnosť“, čo sú psychologické potreby. Štvrtú úroveň jednotlivci dosiahnu vtedy, keď pociťujú spokojnosť s tým, čo dosiahli. Ide o úroveň „uznania“, úroveň úspechu a postavenia. Vrchol pyramídy, „potreba seberealizácie“, sa dosiahne vtedy, keď jednotlivci dosiahnu stav súladu a pochopenia.

Obr. 4

Pyramída vyjadruje myšlienku, že potreby na vyššej úrovni sa nemôžu naplňovať, kým nie sú naplnené základnejšie potreby na nižšej úrovni pyramídy.⁴⁴



⁴³ Belgium National Report, 2010-2011: Closing a Protection Gap. "You need to earn the title of a guardian." s. 30-31.

⁴⁴ Pyramídu kritizovali za to, že je príliš etnocentrická a zjednodušená; ďalším argumentom je, že základné ľudské práva sú nehierarchické. Napriek tomu môže slúžiť ako užitočný nástroj na usmerňovanie opatrovníkov v ich práci.

5.1 Úvod do obchodovania s ľuďmi/deťmi

§ Protokol OSN o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi⁴⁵ definuje obchodovanie s ľuďmi/deťmi ako „verbovanie, prepravu, odozvdanie, prechovávanie alebo prevzatie osôb **s cieľom vykorisťovania**“ prostriedkami zvyčajne využívanými na tieto ciele, vrátane „hrozby alebo použitia sily alebo iných foriem donucovania, únosu, podvodu, ľsti, zneužitia právomocí alebo zraniteľného postavenia“.⁴⁶ Deti sú často jednoducho „kúpené“ od ich rodičov alebo osôb s rodičovskými právomocami.⁴⁷



Pozn.: Článok 34 DPD vyzýva štáty, aby chránili deti pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním.⁴⁸

Deti, ktoré sa stanú obeťou obchodníkov s ľuďmi, sú vykorisťované rôznorodými spôsobmi, vrátane prostitúcie, detskej pornografie, nezákonnej adopcie, pašovania drog, žobrania, krádeže a malej kriminality a predávania napr. kvetov a novín alebo odobratia orgánov. Deti sú vykorisťované aj ako lacná pracovná sila v domácnostiach, v poľnohospodárstve, v cestovnom ruchu a v stavebníctve.

Deti, s ktorými sa obchodovalo, sa zvyčajne neprejavajú a v skutočnosti sa ani nemusia považovať za „obete obchodovania“.

⁴⁵ OSN, 2000: Protokol o predchádzaní obchodovaniu s ľuďmi, najmä so ženami a s deťmi, jeho potláčaní a trestaní doplnujúci Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu.

⁴⁶ Článok 3 (a) Protokolu OSN o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovaniu s ľuďmi.

⁴⁷ BKomplexný prehľad o politikách EÚ týkajúcich sa obchodovania (s deťmi) možno nájsť na domovskej stránke IOM Budapešť. http://www.iom.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=19&lang=en#trafficking_in_human_beings (acc. marec 2012)

⁴⁸ DPD <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm> (cit. marec 2012)



Majte na pamäti: Tieto deti sú predmetom extrémnej psychologickej a/alebo faktickej závislosti od obchodníkov s ľuďmi, ktorí ohrozovali ich alebo ich rodiny v ich domovských krajinách. Mohli deťom vziať ich dokumenty, mohli ich vydierať a zastrašovať. Týchto chlapcov a dievčatá mohli obchodníci s ľuďmi sexuálne zneužívať a vtíkať im do hlavy, že nikdy nesmú veriť najmä úradom, a vyhrážať sa im, že „ich dlhy narastú len vtedy“, keď „nebudú dodržiavať dohody“.

Detské obeť obchodovania môžu naznačiť, že boli predané, ohrozované alebo podvedené. Na druhej strane, deti, ktoré boli sexuálne zneužívané, znásilnené a sexuálne vykorisťované, poskytujú veľmi málo informácií. Ich strach, hanba a jazykové problémy sťažujú zisťovanie, či ide o obeť obchodovania. Je preto veľmi dôležité, aby opatrovníci, sociálni pracovníci, tlmočníci, právni poradcovia a ďalšie osoby pracujúce s MŽAS si uvedomovali túto problematiku a boli v tejto oblasti školení, aby vedeli identifikovať detské obeť obchodovania v ranom štádiu a mohli poskytovať primeranú starostlivosť. Informácie podávané týmito deťmi sú často nepravdepodobné, protichodné a dokonca nereálne. Obzvlášť to platí v prípadoch, keď sú hlboko traumatizované.

Bez ohľadu na situáciu, v ktorej je dieťa zadržané (v extrémnych ťažkostiach, na ulici pri krádeži alebo prostitúcii atď.), môže byť vážne traumatizované. Keďže trýznitelia a obchodníci s ľuďmi deti zastrašovali a ohrozovali, tieto deti nechcú vždy spolupracovať a nemusia sa správať ako „obete“ a radšej zostanú tiché alebo môžu byť dokonca agresívne.⁴⁹

⁴⁹ Federálne ministerstvo hospodárstva, rodiny a mládeže, 2009: Child Trafficking in Austria. Prevention of trafficking in children and protection of victims of child trafficking.

5.2 Identifikácia detskej obeť obchodovania⁵⁰

Opatrovníci a sociálni pracovníci sú osoby, ktoré sú v pravidelnom kontakte s MŽAS. V prípade podozrenia, že MŽAS sa stal obeťou obchodovania, odporúča sa položiť tieto otázky súvisiace s vyššie uvedeným protokolom OSN:

Mobilizácia:

Bolo dieťa:

- verbované, ALEBO
- prepravené, ALEBO
- odovzdané, ALEBO
- prechovávané, ALEBO
- prevzaté?

Ak je odpoveď **ÁNO**, potom pokračujte so zisťovaním, či skúsenosť dieťaťa zahŕňala aj vykorisťovanie (alebo zámer vykorisťovať). Ak je odpoveďou **NIE**, obeť **NIE** je obeťou obchodovania.

Vykorisťovanie:

Bolo dieťa vykorisťované ALEBO bol tu nejaký zámer vykorisťovať ho?

To môže zahŕňať:

- prostitúciu, ALEBO
- iné formy sexuálneho vykorisťovania, ALEBO
- nútenú prácu, ALEBO
- otroctvo, ALEBO
- iné praktiky podobné otroctvu (napr. nútená vojenská služba), ALEBO
- nevoľníctvo, ALEBO
- odobratie orgánov.

Ak je odpoveď **ÁNO**, dieťa je obeťou obchodovania. Ak je odpoveď **NIE**, dieťa **NIE** je obeťou obchodovania.

5.3 Mechanizmy umiestňovania detí

Keď sa zistí, že dieťa sa stalo obeťou obchodovania, podľa možnosti treba toto dieťa umiestniť do špecializovaného útulku so školeným personálom. Je potrebné splniť tieto podmienky:

- Okamžite po zistení, že ide o obeť obchodovania, treba dieťaťu poskytnúť bezpečné ubytovanie.
- Deťom treba poskytnúť ubytovanie primerané ich veku, stupňu zrelosti a pohlaviu.
- Členovia rodiny by mali byť podľa možnosti ubytovaní spolu (ak je to bezpečné a vhodné vzhľadom na individuálne okolnosti).
- Detské obeť obchodovania by sa nemali nikdy umiestňovať v zariadeniach určených na zaistenie cudzincov.
- Organizácie poskytujúce prístrešie deťom by mali disponovať právom ubytovať dieťa v súlade s miestnymi zákonmi.
- Veľmi sa odporúča spolupráca s agentúrami na ochranu detí v rámci pôvodnej komunity a v cieľovej krajine s cieľom prispieť k riadnej identifikácii dieťaťa a jeho rodiny.

⁵⁰ IOM Counter-Trafficking Training Modules: CHILDREN, 2006

Poznámky

6 POSTUPY PRI POSUDZOVANÍ VEKU

Mnohí MŽAS, ktorí pricestujú do Európskej únie, nemajú žiadny doklad totožnosti, a to z rôznych dôvodov.

- Je známe, že obchodníci s ľuďmi a prevádzkači odoberajú deťom ich doklady totožnosti a mnohé deti, ktoré pricestujú do EÚ bez sprievodu, nedisponujú žiadnym dôkazom o svojej identite alebo veku.
- Podobne ako dospelí, MŽAS niekedy cestujú s falošnými dokladmi.
- V niektorých krajinách (alebo v niektorých etnických komunitách) absencia dokumentácie o narodení dieťaťa takmer znemožňuje identifikáciu dieťaťa a neregistrované deti sa dostávajú do mimoriadne zraniteľnej situácie.⁵¹

Môže sa stať, že MŽAS nepozná svoj vek alebo je podozrivý z falšovania svojho veku s cieľom získať výhody zo zvýšenej ochrany poskytovanej maloletým podľa európskej legislatívy. Tieto faktory sťažujú presnú identifikáciu maloletých a tým aj poskytovanie starostlivosti a pomoci primeranej veku.



V prípade pochyb však má jednotlivec nárok na výhody in dubio pro reo a je považovaný za dieťa.⁵²

⁵¹ IOM, 2006: Resource Book for Law Enforcement Officers on Good Practices in Combating Child Trafficking, s. 36.

⁵² Vysoký komisár OSN pre ľudské práva, 2005, Všeobecná poznámka č. 6: Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s odlúčenými deťmi mimo ich krajiny pôvodu, § 31.

Posudzovanie veku sa vykonáva vo všetkých členských štátoch EÚ na základe viacerých metód. Medzi ne patria rozhovory, lekárske a psychologické vyšetrenia, ako aj posúdenie stavu zubov a kostry. Spoľahlivosť týchto postupov je však spochybnená, pričom kritika bola vznesená napr. aj voči rádiologickým testom, kde je bežná odchýlka aj dva roky. Takéto testy ďalej neberú do úvahy rozdiely ovplyvňujúce osobný rozvoj a rast maloletých.

„Absolvoval som posúdenie veku zubov, podľa ktorého stanovili, že mám 16 rokov. Ja som im povedal, že mám 15 [...]. Nemyslím si, že posúdenie veku zubov je správne – stále sa menil, raz to bolo 16, potom 17 [...], ale zaobchádzali so mnou dobre. V skutočnosti mám 15 rokov, aspoň tak mi to povedala moja mama. A kto ma pozná lepšie – moja mama alebo doktor?“ (chlapec, 15 rokov, Veľká Británia)⁵³

Posudzovanie veku môže byť mäťúce a traumatické pre MŽAS, ktorí nemusia chápať, prečo sa pristupuje k tomuto kroku. Môžu mať pocit, že sa s nimi zaobchádza ako s podozrivými alebo že sú obvinení zo lži. Preto je dôležité vysvetliť MŽAS, čo môžu očakávať od posudzovania veku. V prípade potreby treba využiť služby kvalifikovaného a vhodného tlmočníka. MŽAS by si mali byť vedomí toho, čo zahŕňajú tieto postupy a aké sú očakávané výsledky.



Opatrovník by mal vystupovať ako kontaktný bod medzi dieťaťom a úradmi. Je dôležité vysvetliť tento proces dieťaťu jednoduchým jazykom priradeným veku dieťaťa.

⁵³ FRA, 2010, Summary Report: Separated, Asylum-Seeking Children in European Union Member States, s.55.

Pri rozhovoroch s pracovníkmi zodpovednými za starostlivosť o MŽAS v rôznych krajinách Agentúra Európskej únie pre ľudské práva (FRA) zistila, že mnohým z nich nebolo príjemné posudzovanie veku. Z tohto dôvodu FRA navrhuje: „Posudzovanie veku by mali vykonávať spôsobom primeraným pohlaviu nezávislí odborníci oboznámení s kultúrnym prostredím dieťaťa a plne rešpektujúci dôstojnosť dieťaťa.“⁵⁴



Posúdenie veku by sa nemalo vykonávať bez informovaného súhlasu dieťaťa. Posúdenie veku sa navyše musí vykonávať vedeckým spôsobom, bezpečne, spravodlivo, citlivo voči dieťaťu a jeho pohlaviu a musí rešpektovať ľudskú dôstojnosť.⁵⁵

Treba poznamenať, že postupy pri posudzovaní veku nie sú v rámci EÚ štandardizované.⁵⁶ Opatrovníci preto nemajú vopred určenú úlohu, keď sú MŽAS predmetom posúdenia veku. Pre opatrovníkov je niekedy ťažké vysvetľovať negatívne rozhodnutia v prípadoch posúdenia veku MŽAS, ktorí nemusia chápať, prečo už nemôžu zostať v starostlivosti opatrovníka.

⁵⁴ Tamže, s. 55

⁵⁵ Vysoký komisár OSN pre ľudské práva, 2005, Všeobecná poznámka č. 6: Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s odlúčenými deťmi mimo ich krajiny pôvodu, § 31.

⁵⁶ FRA, 2010, Comparative Report: Separated, Asylum-Seeking Children in European Union Member States, s. 9.

6.1 Fyzické posúdenie veku

- Fyzické vyšetrenia: zameriavajú sa na určenie zrelosti konkrétnej časti tela (kosti, zuby atď.). Keďže tieto časti tela nestarnú rovnako ako konkrétny chronologický vek, určením veku na základe týchto metód sa dá stanoviť len rozsah možného veku. Najčastejšie techniky stanovovania fyzického rozvoja zahŕňajú:
 - Posúdenie sexuálnej zrelosti: štandardy testovania stupňa puberty sú prevažne založené na práci J. M. Tannera, ktorý v r. 1962 identifikoval jasné fázy puberty, ktoré sa rozvíjajú v priebehu 2 až 3 rokov. Bohužiaľ, priemerný vek začiatku puberty je 11 rokov, v dôsledku čoho je táto technika často bezpredmetná v prípade osôb starších ako 13 rokov.
 - Vyšetrenie zubov: podobne ako puberta, aj zuby sa rozvíjajú podľa jasných vzorcov v určitých vekových kategóriách. Bohužiaľ, jediné zuby, ktoré môžu slúžiť ako indikátor toho, či je osoba už dospelá, sú tretie stoličky, ktoré sa v závislosti od genetických a environmentálnych faktorov môžu objaviť kedykoľvek medzi 16. a 25. rokom. Na druhej strane, zistenie mineralizácie zubov nie je závislé od etnického pôvodu alebo výživy, ale aj bez týchto vplyvov je možná odchýlka +/-2 roky.
- Rádiologické testy: týmito testami sa vyšetrujú skeletálne zmeny, ktoré sa objavujú v chronologickom veku 15/16 rokov, resp. 18 rokov. Najčastejšie používanou technikou je röntgen zápästia, na základe ktorého sa skúma progresia zápästných kostí. Tento druh testu je veľmi kritizovaný ako referenčný materiál, keďže nebol aktualizovaný od 30. rokov minulého storočia, pričom technika bola založená na testovacej skupine výlučne zo Spojených štátov. Ďalšie možnosti zahŕňajú röntgen zubov, pri ktorom sa skúma prítomnosť a/alebo rozvoj koreňov tretích stoličiek, alebo röntgen kľúčnej kosti.

- Praktické pozorovania: tie zahŕňajú viacero hodnotiacich techník založených na vizuálnom, kognitívnom, behaviorálnom a psychologickom posúdení mladého človeka s cieľom zistiť jeho vek. Tieto testy sa pohybujú od najzákladnejších hodnotení – napr. imigrační úradníci využívajúci vizuálny odhad – až po psychologické a sociologické hodnotenia vykonávané školenými odborníkmi. Vzhľadom na vysoké náklady psychologické hodnotenia často nevykonávajú lekári, ale skôr štátni úradníci. Pri meraní správania a kognitívnych schopností sú praktické pozorovania výrazne ovplyvnené okolitými faktormi a sú subjektívne.⁵⁷



§ Podľa Smernice EÚ o azylovom konaní odmietnutie žiadosti o azyl nesmie byť založené výlučne na odmietnutí lekárskeho vyšetrenia na účely posúdenia veku.⁵⁸

6.2 Posúdenie psychologického veku

§ Podľa možnosti sa odporúča vykonanie dôkladného posúdenia psychosociálneho veku v súlade s Usmerneniami UNHCR, v ktorých sa uvádza, že „pri posudzovaní veku by sa mal brať do úvahy nielen fyzický vzhľad dieťaťa, ale aj jeho psychologická zrelosť.“⁵⁹

⁵⁷ SCEP, 2011: Review of current laws, policies and practices relating to age assessment in sixteen European Countries.

Viac informácií o postupoch pri posudzovaní veku obsahuje Resource Book for Law Enforcement Officers on Good Practices in Combating Child Trafficking, s. 41 ff.

⁵⁸ FRA, 2010, Summary Report: Separated, Asylum-Seeking Children in European Union Member States, s. 54

⁵⁹ UNHCR, 1997: Usmernenia pre politiky a postupy pri práci s deťmi bez sprievodu žiadajúcimi o azyl, s. 5.

V rámci tohto posúdenia by sa mala špecifikovať aj podpora, ktorú bude MŽAS potrebovať z hľadiska:

- organizácie jeho každodenného života
 - bývanie
 - denný režim (práca, vzdelávanie, voľný čas)
- psychologickej podpory/vyrovnanie sa s traumou
- právnej podpory (konzultácie, podpora, opatrovníctvo)
- formovania medziľudských vzťahov, vrátane partnerstva a sexuálnych vzťahov s osobitným dôrazom na nebezpečenstvo sexuálneho zneužívania a zneužívania na trestné účely.

Zvyčajne sa konajú dve sedenia po 1,5 hodiny (v rámci približne jedného týždňa) – v prípade, že sú vylúčené podstatné rušivé faktory, ako je traumatická reakcia a kultúrny šok – s cieľom zorientovať sa vo vyššie uvedení otázkach a zlepšiť posúdenie veku.



Rozhovory by mali viesť profesionálni pracovníci, napríklad opatrovníci, v jazyku, ktorému jednotlivec rozumie, v atmosfére primeranej veku a v prítomnosti dôveryhodnej tretej strany. Osoba vedúca rozhovor by mala zvážiť kultúrne aspekty medziľudských vzťahov a mala by prihliadať na bolestivé traumatické reakcie maloletého.

Ďalšie dôležité otázky by sa mali zamerať na zistenie týchto skutočností:⁶⁰

- Sociálna história a rodinné zázemie maloletého – v tomto prípade môže opatrovník požiadať maloletého, aby nakreslil graf rodinného

stromu s menami a vekom rodinných príslušníkov. Ak je pre dieťa veľmi bolestivé hovoriť o rodine, treba to pochopiť a rešpektovať to.

- Osobnostný rozvoj – otázky týkajúce sa aktivít a záľub vo voľnom čase môžu poskytnúť predstavu o záujmoch a aktivitách primeraných veku. V tomto prípade treba brať do úvahy aj kultúrne pozadie maloletého.
- História vzdelávania – otázky týkajúce sa veku, v ktorom dieťa začalo chodiť do školy, počtu rokov strávených v škole a prípadne prerušenia štúdia, otázky týkajúce sa názvov a adries škôl, do ktorých dieťa chodilo, a o študovaných predmetoch môžu poskytnúť obraz o veku maloletého.
- Nezávislosť o schopnosť postarať sa o seba – Žil niekedy maloletý mimo svojho domova? Má maloletý skúsenosť s hospodárením s peniazmi alebo s platením účtov? Vie variť?

Psychosociálna zrelosť závisí od etnických a biografických faktorov.⁶¹

- **Intelektuálna zrelosť** závisí najmä od úrovne vzdelania. Výmena vzorcov myslenia ponúka parameter zrelosti v mladšom veku. (Približne vo veku 8 rokov dochádza k zmene z magického, animovaného myslenia na logické, realistické, konkrétne myslenie, kým vo veku približne 14 rokov sa logické, realistické, konkrétne myslenie mení na abstraktné myslenie.)
- **Emocionálna zrelosť** vyjadruje postupnú zmenu v štruktúre naviazanosti a vzťahov, prechod od vzťahov 1. radu (primárna rodina) k vzťahom 2. radu (nerodinné štruktúry). Tento proces je postupný a môže sa len približne týkať jednotlivých fáz chronologického veku. Orientácia na naviazanie sa na skupinu rovesníkov zohráva veľkú úlohu napríklad v prechodnom období od odspievania k dospelosti. Vyrovnanie sa s procesom odpútavania, ako aj schopnosť nového emocionálneho naviazania sa skúmajú vo vzťahu k veku.

⁶⁰ London Boroughs of Hillingdon and Croydon, 2003, Practice Guidelines for Age Assessment of Young unaccompanied Asylum Seekers.

⁶¹ Resource Book for Law Enforcement Officers on Good Practices in Combating Child Trafficking, s. 44.

- **Spoločenská zrelosť** sa vyhodnocuje pomocou dvoch základných parametrov: schopnosť morálneho úsudku a schopnosť predvídania v spoločenskom kontexte; a schopnosť zmysluplného rozmýšľania na účely plánovania a konanie na základe dosiahnutého vnútorného rozvoja. Požiadavkou na tieto rozvojové schopnosti je osvojenie si spoločenských pravidiel (od 6 rokov) a schopnosť perspektívnej akceptácie (byť v pozícii pochopiť niekoho, čo prichádza približne vo veku 8 rokov).



Pozor: Uvedené kritériá zrelosti neobsahujú „míľnik“ na posudzovanie veku v príslušnom časovom období do veku 18 rokov, ale sú súčasťou posúdenia potrieb na účely podpory a starostlivosti na základe diagnostiky potrieb.

Ak je pravdepodobné, že daný jednotlivec je dieťa, musí sa s ním zaobchádzať ako s dieťaťom.⁶² V prípade pochyb však má jednotlivec nárok na výhody in dubio pro reo a je považovaný za dieťa.

⁶² Vysoký komisár OSN pre ľudské práva, 2005, Všeobecná poznámka č. 6: Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s odlúčenými deťmi mimo ich krajiny pôvodu, s. 11.

Prehľad metód používaných na posúdenie veku maloletého bez sprievodu v členských štátoch EÚ

	Pohovor/Do- kumentácia	Posúdenie lekárom	Analýza zubov	Posúdenie stavby kostry *	Psychologické vyšetrenie
Veľká Británia	•				
Švédsko	•		•	•	
Španielsko	•			•	
Slovensko	•				•
Slovenská republika	•			•	
Portugalsko			•	•	
Poľsko	•	•	•	•	
Malta	•			•	•
Holandsko	•			•	
Litva	•	•		•	•
Lotyšsko		•			
Taliansko	•	•	•	•	
Írsko	•				
Maďarsko	•	•			
Grécko	•				
Nemecko	•		•	•	
Francúzsko	•	•	•	•	•
Fínsko	•		•	•	
Estónsko	•			•	
Česká republika	•		•	•	
Belgicko	•		•	•	•
Rakúsko	•	•	•	•	

Tabuľka č. 2

* Zvyčajne sa vykonáva röntgen rúk, kľúčnej kosti a/alebo zápästia, a na stanovenie veku kostí alebo kostry sa používajú metódy ako Greulichova-Pyleova metóda (GP), Tannerova a Whitehouseova metóda (TW-2) a Radius, Ulman, Short (RUS). Tieto metódy neberú do úvahy rasové, etnické, výživné, environmentálne, psychologické alebo kultúrne rozdiely, ktoré majú priamy vplyv na rozvoj a rast dieťaťa a zvyčajná odchýlka pri týchto metódach je približne 18 mesiacov.

Označenie „•“ znamená, že ide o jednu z metód, ktorá sa v konkrétnom členskom štáte používa na posúdenie veku maloletého bez sprievodu. Niektoré členské štáty nevyužívajú všetky dostupné techniky, alebo len vo výnimočných prípadoch. (Zdroj: EMN Synthesis Report on Reception, Return and Integration, 2010)

Poznámky

7 § AZYLOVÉ NÁSTROJE EÚ

Od r. 1999 EÚ smerovala k vytvoreniu Spoločného európskeho azylového systému. Za týmto účelom bolo prijatých viacero právnych nástrojov zameraných na harmonizáciu postupov v rámci členských štátov EÚ v oblasti azylu a prisťahovalectva. V Prílohe IV je uvedený úplný zoznam príslušných právnych nástrojov EÚ týkajúcich sa prisťahovalectva a azylu. Niektoré nástroje EÚ obsahujú konkrétne ustanovenia o MŽAS a uznávajú ich ako osobitne zraniteľnú skupinu.



Pri implementácii ustanovení týkajúcich sa maloletých musia členské štáty EÚ brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa.

Nasledujúci text obsahuje zhrnutie ustanovení týkajúcich sa MŽAS týkajúcich sa rôznych nástrojov EÚ.



POZN.: Toto zhrnutie nemá záväzný charakter - jeho cieľom je poskytnúť prehľad. Presný text si vždy nájdite v pôvodnej právnej norme.

Ubytovanie: S prihliadnutím na názory dieťaťa členské štáty musia MŽAS umiestňovať (a) spolu s dospelými príbuznými; (b) do pestúnskej rodiny; (c) do ubytovacích zariadení špeciálne vybavených na ubytovanie malole-

tých; (d) do iného ubytovacieho zariadenia vhodného pre maloleté osoby. MŽAS staršie ako 16 rokov a viac môžu byť umiestnení do ubytovacích zariadení pre dospelých žiadateľov pre azyl. Ak je to možné, súrodenci majú zostať spolu a zmeny miesta pobytu maloletých sa majú obmedziť na minimum.⁶³

Posúdenie veku: MŽAS a/alebo ich zástupcovia musia súhlasiť s vykonaním vyšetrenia s cieľom určiť ich vek. MŽAS musia byť informovaní o postupoch pri posudzovaní veku v jazyku, o ktorom sa primerane predpokladá, že mu rozumejú. Je potrebné vysvetliť metódu vyšetrenia, výsledky a možný vplyv výsledkov na žiadosť o azyl. MŽAS musia byť informovaní aj o dôsledkoch v prípade, že sa odmietnu podrobiť lekárskemu vyšetreniu. Ak sa MŽAS odmietne podrobiť lekárskemu vyšetreniu, nebude to brániť prijatiu rozhodnutia o žiadosti o azyl. Odmietnutie podrobiť sa lekárskemu vyšetreniu nesmie byť jediným dôvodom na odmietnutie žiadosti o azyl.⁶⁴

Zaistenie: MŽAS môže byť zaistený len v rámci opatrenia poslednej inštancie a na čo najkratší primeraný čas. Zaistené maloleté osoby musia mať možnosť venovať sa voľnočasovým aktivitám primeraným ich veku a musia mať v čo najväčšej možnej miere zabezpečené ubytovanie primerané ich veku. Pri zaisťovaní maloletých osôb pred odsunom sú hlavným kritériom najlepšie záujmy dieťaťa.⁶⁵

Dublinské nariadenie II uvádza, že ak má MŽAS rodinného príslušníka so zákonným povolením na pobyt v členskom štáte EÚ, potom je tento členský štát zodpovedný za preskúmanie žiadosti o azyl maloletej osoby. V opačnom prípade je za preskúmanie žiadosti o azyl zodpovedný štát, v ktorom bola žiadosť podaná. Ďalej, ak má MŽAS príbuzných v inom člen-

skom štáte, ktorí sa môžu oňho postarať, podľa možnosti by sa mala táto rodina zlúčiť. Tieto ustanovenia berú do úvahy najlepšie záujmy maloletého.⁶⁶

Vzdelávanie: Štáty musia zabezpečiť maloletým žiadateľom o azyl prístup k vzdelávaciemu systému za podobných podmienok ako štátnym príslušníkom (smernica o prijímaní, smernica I občanoch s dlhodobým pobytom). Maloletí, ktorým bolo udelené postavenie utečenca alebo doplnková ochrana, musia mať plný prístup k vzdelávaciemu systému za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci.⁶⁷ Maloleté osoby v zaistení musia mať prístup k vzdelaniu, a to v závislosti od dĺžky ich pobytu.⁶⁸

Pátranie po rodinných príslušníkoch: Členské štáty sa majú usilovať o čo najrýchlejšie vypátranie rodinných príslušníkov MŽAS, v prípade potreby na dôvernom základe a s prihliadnutím na ochranu najlepších záujmov dieťaťa.⁶⁹

Zlúčenie rodiny: členské štáty povolia vstup na účely zlúčenia rodiny prvostupňovým príbuzným maloletého v priamej vzostupnej línii; ak takíto príbuzní neexistujú alebo ich nie je možné vypátrať, členské štáty môžu povoliť vstup a pobyt na účely zlúčenia rodiny jeho zákonnému opatrovníkovi alebo ktorémukoľvek inému rodinnému príslušníkovi.⁷⁰

Zdravotná starostlivosť: pri implementácii všeobecných ustanovení týkajúcich sa zdravotnej starostlivosti (smernica o prijímaní, kvalifikačná smernica) musia štáty prihliadať na osobitnú situáciu zraniteľných osôb, ako sú MŽAS. Maloletým, ktorí sa stali obeťou akéhokoľvek zneužívania, je v prípade potreby nevyhnutné zabezpečiť prístup k rehabilitačným službám, psychologickej zdravotnej starostlivosti a odbornému poradenstvu.⁷¹

⁶³ Rada Európskej únie, 2003a: Smernica Rady č. 2003/9/ES ("smernica o prijímaní"); aj 2001: Smernica Rady č. 2001/55/ES ("smernica o dočasnej ochrane") a 2004: Smernica Rady č. 2004/83/ES ("kvalifikačná smernica")

⁶⁴ Rada Európskej únie, 2005: Smernica Rady č. 2005/85/ES ("smernica o azylových postupoch")

⁶⁵ Európsky parlament, 2008: Smernica č. 2008/115/ES ("návratová smernica")

⁶⁶ Rada Európskej únie, 2003b: Nariadenie Rady (ES) č. 343/2003 (Dublinské nariadenie II)

⁶⁷ Rada Európskej únie, 2004: Smernica Rady č. 2004/83/ES ("kvalifikačná smernica")

⁶⁸ Európsky parlament, 2008: Smernica č. 2008/115/ES ("návratová smernica")

⁶⁹ Rada Európskej únie, 2003a: Smernica Rady č. 2003/9/ES ("smernica o prijímaní"); 2004: Smernica Rady č. 2004/83/ES ("kvalifikačná smernica")

⁷⁰ Rada Európskej únie, 2003c: Smernica Rady č. 2003/86/ES ("smernica o zlúčení rodiny")

⁷¹ Rada Európskej únie, 2003a: Smernica Rady č. 2003/9/ES ("smernica o prijímaní")

Postupy: S MŽAS môžu viesť pohovor len osoby s potrebnými znalosťami o osobitných potrebách maloletých; rozhodnutie rozhodujúceho orgánu o žiadosti MŽAS pripraví úradník s potrebnými znalosťami o osobitných potrebách maloletej osoby.⁷²

Zastupovanie: Členské štáty musia zabezpečiť potrebné zastupovanie MŽAS prostredníctvom zákonného opatrovníka alebo v prípade potreby zástupcu organizácie, ktorá je zodpovedná za starostlivosť a blaho maloletých osôb, alebo akýkoľvek iný vhodný spôsob zastupovania. Príslušné orgány musia vykonávať pravidelné posudzovanie (smernica o prijímaní, ako aj smernica o dočasnej ochrane a kvalifikačná smernica). Smernica o azylových postupoch hovorí o zabezpečení zástupcu, ktorý má MŽAS pomôcť pri preskúmaní žiadosti MŽAS a informovaní maloletého ohľadom pohovoru.⁷³

Návrat: Pred rozhodnutím o vydaní rozhodnutia o návrate maloletej osoby bez sprievodu poskytnú príslušné orgány, ktoré nie sú orgánmi, ktoré vo veci návratu konajú, primeranú pomoc s náležitým prihliadaním na najlepšie záujmy dieťaťa. Členské štáty sa musia ubezpečiť, že MŽAS budú vrátené členovi rodiny, ustanovenému opatrovníkovi alebo do primeraného prijímacieho zariadenia v štáte návratu.⁷⁴ Všetky rozhodnutia týkajúce sa náhradnej starostlivosti musia plne prihliadať predovšetkým na to, či je vhodné, aby bolo dieťa čo najbližšie k svojmu zvyčajnému miestu pobytu, aby sa uľahčil kontakt a potenciálna reintegrácia s jeho rodinou a aby sa minimalizovalo narušenie jeho vzdelávania, kultúrneho a spoločenského života.⁷⁵

⁷² Rada Európskej únie, 2005: Smernica Rady č. 2005/85/ES ("smernica o azylových postupoch")

⁷³ Členské štáty nemusia menovať zástupcu v prípade, ak maloletý bez sprievodu: (a) s najväčšou pravdepodobnosťou dosiahne plnoletosť pred prijatím rozhodnutia na prvom stupni alebo; alebo (b) môžu bezplatne použiť právneho alebo iného poradcu, ktorého ako takého pripúšťa vnútroštátne právo, na plnenie úloh vyššie pridelených zástupcovi alebo; alebo (c) je alebo bol zosobášený. Členské štáty môžu v súlade so zákonmi a právnymi predpismi platnými od 1. decembra 2005 nevyvolávať zástupcu v prípade, ak má maloletý bez sprievodu 16 alebo viac rokov okrem prípadu, ak tento maloletý bez sprievodu nie je schopný predložiť svoju žiadosť bez zástupcu.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:01:EN:HTML> (cit. február 2012)

⁷⁴ Európsky parlament, 2008: Smernica č. 2008/115/ES ("návrátová smernica")

⁷⁵ Valné zhromaždenie, 2009, Presadzovanie a ochrana všetkých ľudských práv, občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, vrátane práva na rozvoj. Usmernenia pre náhradnú starostlivosť o deti, ods. 10.

Školenia: osoby pracujúce s MŽAS musia byť primerane vyškolené.⁷⁶



V súčasnosti sú hlavné azylové a imigračné nástroje EÚ predmetom posudzovania, vrátane Eurodacu, smernice o prijímaní, dublinského nariadenia, smernice o osobách s dlhodobým pobytom, kvalifikačnej smernice a smernice o azylových postupoch.

⁷⁶ Rada Európskej únie, 2003a: Smernica Rady č. 2003/9/ES ("smernica o prijímaní"); 2004: Smernica Rady č. 2004/83/ES ("kvalifikačná smernica")

Legislatíva EÚ týkajúca sa maloletých a maloletých bez sprievodu⁷⁷

Právny predpis	Články týkajúce sa maloletých bez sprievodu (MbS)	Články týkajúce sa maloletých (vrátane MbS)	Práva upravené v jednotlivých článkoch
Smernica o prijímaní	Čl. 19 (MbS)	Čl. 18 (Maloleté osoby)	Čl. 19 Zákonné opatrovníctvo, Pravidelné posudzovanie súvisiace s potrebným zastupovaním, Jednota rodiny, Ubytovanie, Najlepšie záujmy dieťaťa, Vek a zrelosť Pátranie po rodinných príslušníkoch, Vzdelávanie, Bezpečnosť, Dôvernosť
Kvalifikačná smernica	Čl. 30 (MbS)		Čl. 30 Najlepšie záujmy dieťaťa, Zákonné opatrovníctvo, Potreby maloletých, Pravidelné posudzovanie, Jednota rodiny, Ubytovanie Názory dieťaťa, Vek a zrelosť, Pátranie po rodinných príslušníkoch, Vzdelávanie, MIčanlivosť
Smernica o azylových postupoch	Čl. 17 (Záruky pre MbS)	Čl. 17 (zaistenie maloletých a rodín)	Čl. 10 Pomoc Návrat k rodine, ustanovenie opatrovníka, alebo primerané záchytné zariadenia
DUBLIN II	Čl. 6		Za preskúmanie žiadosti je zodpovedný ten členský štát EÚ, kde má rodinný príslušník žiadateľa o azyl zákonný pobyt, pod tou podmienkou, že je to v najlepšom záujme maloletého. V prípade absencie rodinného príslušníka je za preskúmanie žiadosti o azyl zodpovedný ten členský štát, v ktorom maloletý predložil svoju žiadosť o azyl.
Návratová smernica	Čl. 10 (Návrat a odsun)	Čl. 17 (zaistenie maloletých a rodín)	Čl. 10 Pomoc Návrat k rodine, ustanovenie opatrovníka, alebo primerané záchytné zariadenia
Smernica č. 2011/36/EÚ ⁷⁸			Predchádzanie obchodovaniu s ľuďmi a boj proti nemu a ochrana obetí obchodovania
Rada Európy (2005)			Dohovor o boji proti obchodovaniu s ľuďmi a Vysvetľovacia správa

Práva upravené v jednotlivých článkoch	Ďalšie články s osobitnou zmienkou o maloletých bez sprievodu a/alebo maloletých
Čl. 18 Najlepši záujem dieťaťa Rehabilitačné služby pre maloletých, ktorí sa stali obeťou akejkoľvek formy zneužitia, zanedbania, vykorisťovania, mučenia alebo krutého, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania, alebo ktorí trpeli ozbrojeným konfliktom Primeraná zdravotná starostlivosť Odborné poradenstvo	Čl. 2(2)(h) (Definícia MbS) Čl. 10 (Vzdelávanie) Čl. 13.2 (Životná úroveň štandard) Čl. 17 (ustanovenia pre osoby s osobitnými potrebami)
	Preambula, Odp. 12 Čl. 2(i) (Definícia MbS) Čl. 9 (Konanie alebo prenasledovanie) Čl. 20 (Všeobecné pravidlá – obsah medzinárodnej ochrany) Čl. 27 (Prístup k vzdelaniu) Čl. 29 (Zdravotná starostlivosť) Čl. 30 (MIčanlivosť)
Čl. 17 Zaistenie, Voľnočasové aktivity Prístup k vzdelávaniu Ubytovanie, Najlepši záujem dieťaťa	Čl. 5 (Zásada zákazu vyhostenia, najlepšie záujmy dieťaťa, rodinný život a zdravotný stav) Čl. 7.2 (Dobrovoľný návrat)
	Čl. 2(h) (Definícia MbS) Čl. 15(3) (Humanitárna klauzula)
Čl. 17 Zaistenie Voľnočasové aktivity Prístup k vzdelávaniu Ubytovanie Najlepši záujem dieťaťa	Čl. 5 (Zásada zákazu vyhostenia, najlepšie záujmy dieťaťa, rodinný život a zdravotný stav) Čl. 7.2 (Dobrovoľný návrat)

Tabuľka č. 3

⁷⁷ Diop, Marie, 2008-2009 : Unaccompanied Minors' Rights within the European Union: Is the EU Asylum and Immigration Legislation in line with the Convention on the Rights of the Child?, s. 47

⁷⁸ Ucelený prehľad o legislatíve EÚ týkajúcej sa obchodovania (s deťmi) možno nájsť na domovskej stránke IOM Budapešť: http://www.iom.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=19&lang=en#trafficking_in_human_beings (cit. marec 2012)

Stanovenie najlepšieho záujmu dieťaťa by sa malo vykonať čo najskôr v rámci procesu presídlenia. Osoba by nemala čakať na to, kým sa objavia vyhliadky na trvalé riešenie.⁸⁰

Dobrá
prax

týkajúca sa návratu

Na základe výskumu z r. 2004 NIDOS, nezávislá opatrovnícka organizácia v Holandsku odporúča, aby opatrovníci prediskutovali možnosti návratu s maloletými. Z ich zistení vyplýva, že s pomocou reálneho poradenstva si môže maloletý vyvinúť pozitívnejší postoj k návratu. Opatrovník by sa mal pokúsiť vyriešiť ťažkosti, s ktorými sa maloletý môže stretnúť. Rozprávaním sa o krajine pôvodu, o spoločenskej sieti maloletého a smerovaním k jasným cieľom možno vytvoriť bezpečnú atmosféru.

Od raného štádia opatrovník zapája dieťa do hľadania trvalého riešenia, vrátane možnosti návratu do krajiny pôvodu. Práca NIDOS-u súvisiaca s návratom je založená na želaniach dieťaťa a na posúdení jeho najlepších záujmov. Bez konzultácie s dieťaťom nie je možné plány robiť alebo ich meniť. Keď je opatrovník toho názoru, že krajina pôvodu zabezpečí adekvátne prijatie, opatrovník podporí dieťa v rámci celého procesu návratu do krajiny pôvodu. Každý plán je prispôsobený potrebám a situácii každého jedného dieťaťa a plán návratu je založený na úvodnom období podpory a investovania do dieťaťa po jeho príchode do Holandska, spolupráce so spoľahlivými a dôveryhodnými agentúrami v krajine pôvodu a posúdení NIDOS-om, či je návrat trvalý. Tieto opatrenia sú podporované plánom reintegrácie. [...] Pri zvažovaní návratu opatrovník uľahčuje jednot-

Dobrá
prax

livé prípravné činnosti pre dieťa, vrátane stretnutí s organizáciami zabezpečujúcimi programy asistovaných dobrovoľných návratov (IOM, Maatwerk bij Terugkeer – agentúra sprostredkujúca návraty) v Holandsku a odborné školenia zamerané na činnosti po návrate a poradenstvo ohľadom postupov pri návrate.⁸¹

⁸⁰ UNHCR, 2008: Usmernenia pre stanovovanie najlepších záujmov dieťaťa, s. 32.

⁸¹ ECRE, 2011a, Directorate General Home: Comparative Study on Practices in the Field of Return of Minors. Final Report, s. 139.

Poznámky

9 ŽIVOTNÉ PROJEKTY

§ Životné projekty⁸² sú nástroj, ktorý navrhla Rada Európy na rozvíjanie schopností a zručností MŽAS. Takéto projekty majú za cieľ umožniť maloletým získať a prehĺbovať schopnosti a zručnosti potrebné na to, aby sa stali nezávislými, zodpovednými a aktívnymi v spoločnosti.

Životné projekty by mali byť založené na:

- DPD,
- ucelenom, integrovanom a interdisciplinárnom prístupe,
- individuálnom prístupe prispôbenom situácii dieťaťa,
- vzájomných záväzkoch medzi MŽAS a úradmi.



Životné projekty musia byť plne v súlade s najlepšimi záujmami dieťaťa, ako je uvedené v DPD.

1. fáza: Začiatok životného projektu

Posúdenie je potrebné vykonať s cieľom:

- urobiť analýzu minulosti maloletého, jeho zázemia a zážitkov,
- urobiť analýzu rodinných väzieb maloletého,
- urobiť analýzu faktorov, ktoré prispeli k migrácii maloletého;
- jasne zistiť očakávania a potreby maloletého.

⁸² Rada Európy, 2007a: Odporúčanie CM/Rec (2007)9 Výboru ministrov členským štátom ohľadom životných projektov pre migrujúcich maloletých bez sprievodu; Rada Európy, 2007b: Vysvetľujúce memorandum k Odporúčaniu CM/REC (2007)9 Výboru ministrov členským štátom ohľadom životných projektov pre migrujúcich maloletých bez sprievodu.

Je nevyhnutné urobiť analýzu toho, čo je potrebné na zabezpečenie úplnej informovanosti maloletého o jeho postavení v hostiteľskej krajine, čo môže zahŕňať rôzne práva, ako je právo na požiadanie o azyl, zodpovednosti maloletého a dostupné služby a ako ich získať, a vzťah medzi maloletým a príslušnými úradmi.

Životný projekt, ktorý sa vypracuje spolu s maloletou osobou, je založený na zosúladení očakávaní a zručností maloletého s príležitosťami, ktoré sú k dispozícii v hostiteľskej krajine a v krajine pôvodu alebo v tretej krajine. Projekt musí obsahovať konkrétne jasné, realistické, dosiahnuteľné ciele. Každý cieľ musí mať prirodzenú hodnotu a musí byť pre maloletého užitočný, bez ohľadu na krajinu, v ktorej sa nachádza. Každý cieľ má podporovať zručnosti maloletého, aby mohol úspešne zrealizovať svoj životný projekt.



Osobitnú pozornosť je potrebné venovať tomu, aby maloletá osoba pochopila, že začiatok životného projektu neznamená udelenie alebo iný spôsob poskytnutia povolenia na pobyt.

2. fáza: Vyhotovenie písomnej dohody

Po identifikovaní jasných a realistických postupných cieľov s maloletým ako s aktívnym účastníkom, primerane jeho veku a zrelosti, je potrebné stanoviť jasnú metódu na určenie osoby zodpovednej za uľahčenie naplňovania jednotlivých cieľov.

Tento projekt má byť spoločným dielom všetkých zúčastnených strán – maloletého, poradcu, rodinného príslušníka, ak je to relevantné, prípad-

ne opatrovateľov, špecializovaných služieb a organizácií a zákonných zástupcov.

Písomná dohoda by mala byť odsúhlasená a podpísaná maloletým a všetkými zúčastnenými stranami. Životný projekt sa tak stáva morálnym záväzkom, kde sa každá strana zaväzuje k určitej úlohe. Životné projekty by mali zahŕňať ciele s otvoreným koncom, o ktorých napĺňanie sa bude maloletý usilovať, ako aj postupy týkajúce sa monitorovania realizácie cieľov a pravidelné vyhodnocovanie na základe výmeny postojov medzi maloletým a príslušnými úradmi.⁸³

3. fáza: Realizácia, monitorovanie a prehodnocovanie životného projektu

Úrady a profesionáli zodpovední za poskytovanie pomoci dieťaťu by mali zaviesť monitorovanie pokroku životného projektu a postupy pri riešení prípadných komplikácií. Tieto postupy sa môžu líšiť v závislosti od vnútroštátnych okolností. Odporúča sa však, aby každý životný projekt bol prehodnotený aspoň raz za šesť mesiacov alebo aj častejšie v prípade dôležitých zmien, ktoré majú vplyv na samotný projekt.

Životný projekt sa môže vypracovať a realizovať buď v hostiteľskej krajine, v krajine pôvodu, alebo súčasne v oboch krajinách. Môže sa stať, že životný projekt sa bude dať realizovať len v tretej krajine. Netreba však vylúčiť žiadne riešenie. Prvoradým princípom je zabezpečiť najlepší záujem dieťaťa. Maloletí, ktorí sa dali na životný projekt, by mali získať povolenie na pobyt na obdobie, ktoré je potrebné na ukončenie ich štúdia alebo odborného vzdelania. Za určitých okolností to znamená, že dieťa môže zostať v hostiteľskej krajine do dovŕšenia veku 18 rokov.⁸⁴

⁸³ Rada Európy, 2007a: Odporúčanie CM/Rec (2007)9 Výboru ministrov členským štátom ohľadom životných projektov pre migrujúci maloletých bez sprievodu, článok 16.

⁸⁴ Rada Európy, 2007b: Vysvetľujúce memorandum k Odporúčaniu CM/REC (2007)9 Výboru ministrov členským štátom ohľadom životných projektov pre migrujúci maloletých bez sprievodu, migrujúci maloletých bez sprievodu, článok 16.

Dobrá
prax

Opatrovnícka organizácia NIDOS v Holandsku využíva metódu podobnú tej, ktorú navrhla Rada Európy, keď opatrovník a maloletá osoba vypracujú akčný plán obsahujúci konkrétne ciele, ktoré má maloletý dosiahnuť.

Prvý krok: Slabé stránky a silné stránky

Počas prvých šiestich týždňov po príchode maloletého sa uskutoční niekoľko „zaraďovacích“ pohovorov. Na základe týchto pohovorov sa opatrovník a jeho žiak snažia identifikovať slabé a silné stránky maloletého. Na základe takéhoto bodového hodnotenia môže opatrovník začať pripravovať akčný plán.

Druhý krok: Profil rozvoja

Na základe informácií a dojmov počas pohovoru opatrovník vykoná analýzu situácie: ako sa maloletý rozvíja, ako prebiehajú zákonné konania a aké sú ukazovatele zdravého vývoja. Opatrovník načrtne profil rozvoja maloletého pomocou zoznamu faktorov ktoré môžu narušiť rozvoj. Tento zoznam je založený na najlepšom záujme dieťaťa – modeli, ktorý vypracovali Kalverboer a Zijlstra a ktorý prispieva k najlepšiemu záujmu dieťaťa.⁸⁵

Tretí krok: Výsledky rozvoja

Na základe slabých a silných stránok a profilu maloletého sa opatrovník zameria na výsledky rozvoja. Na vytvorenie zdravého prostredia musí opatrovník položiť niekoľko otázok. Ako sa maloletá osoba rozvíja? Je to znepokojujúce v porovnaní s normálnym vývojom? V odpovedi na tieto otázky sa opatrovníci opierajú o výsledky rozvoja.

Dobrá
prax

Štvrtý krok: Ciele rozvoja

Posledným krokom je sformulovať realistické a dosiahnuteľné rozvojové ciele, ktoré usmernia výsledky rozvoja. Charakter týchto cieľov je veľmi praktický. Je to o škole, o sociálnych zručnostiach detí, o ich schopnosti riešiť každodenné starosti a finančné problémy. Je dôležité, aby ciele boli dosiahnuteľné v dohľadnom čase. Aby bola realizácia plánu úspešná, akčný plán je potrebné napísať v priebehu šiestich týždňov. Od momentu vypracovania akčného plánu sa opatrovník a žiak snažia dosiahnuť rozvojové ciele v priebehu roka. Neustálym vyhodnocovaním rozvoja môžu opatrovník aj dieťa sledovať pokrok, ktorý dosahuje odlúčené dieťa.

Experti však identifikovali aj priestor na zlepšenie.



Odporúčania:

- Opatrovník zabezpečí, aby akčný plán zohľadňoval názory odlúčeného dieťaťa a aby dieťa spolupracovalo so svojim garantom pri príprave plánu.
- Opatrovník zabezpečí, aby dieťa pochopilo a zapojilo sa do písania akčného plánu.
- Odlúčené dieťa musí vedieť zopakovať ciele, ktoré si vytýčilo spolu s opatrovníkom a s garantom.
- Odlúčené dieťa by malo dostať kópiu akčného plánu, aby si mohlo kedykoľvek prečítať svoje ciele.⁸⁶

⁸⁵ Kalverboer, M. & Zijlstra, E., 2006: Het belang van het Kind in het Nederlandse recht.

⁸⁶ Dutch Report, 2010: Closing a Protection Gap, p. 37.

Poznámky

10 VÝZVY PRE OPATROVNÍKOV

Spolupráca so všetkými zúčastnenými stranami

Kedže s MŽAS sú v kontakte rôzne subjekty (zákonní opatrovníci, sociálni pracovníci, právni zástupcovia atď.), spolupráca medzi týmito aktérmi je veľmi dôležitá. Takáto spolupráca je však často neprimeraná, a to sčasti z dôvodu fragmentovanej, protichodnej a nejasnej legislatívy a politiky, na ktoré poukázali rôzne štúdie zamerané na túto oblasť. Nedostatočná spolupráca môže byť aj dôsledkom konkurenčných alebo protichodných agend, pracovnej etiky a referenčných rámcov rôznych aktérov, ktorí sa venujú otázkam týkajúcim sa MŽAS.

Je preto veľmi dôležité, aby si jednotlivé subjekty vymieňali medzi sebou informácie a aby sa organizovali pravidelné stretnutia (podľa možnosti aj s účasťou MŽAS) s cieľom zabrániť nedorozumeniam. Najlepší záujem MŽAS možno zabezpečiť vzájomnou spoluprácou všetkých aktérov a vystupovaním v mene maloletého.⁸⁷

V rámci nedávneho projektu IOM venovaného tejto téme jeden expert z Českej republiky poukázal na danú situáciu takto: „Aj sociálni pracovníci z iných inštitúcií by mali vedieť, na koho sa obrátiť v prípade, že nevedia, akým spôsobom pristupovať k MŽAS. Do určitej miery chápem, že sa s cudzincom zaoberajú len raz za tri roky, mali by však aspoň vedieť, na koho sa obrátiť pre radu.“⁸⁸

⁸⁷ IOM, 2011: Unaccompanied Minor Asylum-seekers: Overview of Protection, Assistance and Promising Practices

⁸⁸ Projekt IOM o najlepšej praxi v prospech koordinovaného prístupu k pomoci maloletým žiadateľom o azyl bez sprievodu (MŽAS) a bývalým MŽAS v členských krajinách EÚ, Národná správa, IOM a Organizácia pre pomoc utečencom, 2011

Nedostatočne zaškolený a zaneprázdnený personál

Pracovníkom zodpovedným za MŽAS často chýbajú prostriedky na to, aby zabezpečili primerané štandardy starostlivosti. Pracovníci sú niekedy príliš zaneprázdnení veľkým počtom detí, ktoré im majú byť pridelené do zodpovednosti. Niekedy sú neschopní riadne si plniť pracovné úlohy z dôvodu nedostatočnej kvalifikácie a know-how.⁸⁹



Odporúčania:

- **Dobry časový manažment je veľmi dôležitý. Opatrovníci by si mali vždy overiť, či je stretnutie s MŽAS potvrdené, a/alebo by mali MŽAS poslať správu s pripomienkou.**
- **Opatrovníci by mali na komunikáciu s MŽAS používať sociálne médiá, napr. Facebook. O svojich prianiach a potrebách by mali hovoriť často, aj keď nežijú v tom istom meste.**
- **Opatrovníci môžu iniciovať stretnutia medzi osobami, ktoré sú v priamom kontakte s jednotlivými MŽAS. Podľa možnosti by sa tieto stretnutia mali konať pravidelne s cieľom kontinuálne posudzovať a preberať potreby MŽAS.**
- **Je potrebné jasne zadefinovať kompetencie a zodpovednosti všetkých subjektov pracujúcich s MŽAS.**
- **Odporúča sa organizovať pravidelné školenia a semináre pre opatrovníkov, sociálnych pracovníkov atď.**

11 ZÁVER

Opatrovníci a sociálni pracovníci zaoberajúci sa MŽAS pracujú v rôznorodých oblastiach a majú množstvo zodpovedností vo vzťahu k MŽAS. Táto tréningová príručka má za cieľ posilniť odborné zručnosti opatrovníkov, poradcov a opatrovateľov pracujúcich s MŽAS.

Aj keď je národná legislatíva upravujúca práva MŽAS v jednotlivých krajinách Európskej únie rozdielna, zvyšuje sa úsilie o harmonizáciu právneho rámca na medzinárodnej a európskej úrovni. V tomto kontexte môže táto tréningová príručka slúžiť aj ako nástroj na harmonizovaný prístup.

Profesionáli by mali používať tento materiál ako príručku, z ktorej sa dozvedia o skúsenostiach a najlepšej praxi z iných krajín a zlepšia tak kvalitu opatrovníctva a všeobecnú starostlivosť o MŽAS. Okrem toho tréningová príručka poskytuje informácie o témach týkajúcich sa MŽAS, napr. o medzinárodnej legislatíve a štandardoch, ako aj o azylových nástrojoch EÚ, o ustanovení a úlohe opatrovníka, prístupoch zameraných na najlepšie záujmy dieťaťa a posudzovanie potrieb maloletých, o obchodovaní s deťmi, postupoch pri posudzovaní veku a o trvalých riešeniach a životných projektoch.

⁸⁹ Tamže.

12 BIBLIOGRAFIA

Belgium National Report, 2010-2011: Closing a Protection Gap. "You need to earn the title of a guardian." Core standards for guardians of separated children.

<http://www.defenceforchildren.nl/images/20/1267.pdf> (cit. február 2012)

Better Integration for Separated Children, 2010: Challenges for Separated Children in Austria, Denmark, Poland, Slovakia and Slovenia.

http://asyl.at/projekte/bisc_compilation_report.pdf (cit. február 2012)

Komisia Európskych spoločenstiev, 2006a: Stratégia EÚ týkajúca sa práv dieťaťa

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0367:FIN:EN:PDF> (cit. február 2012)

Komisia Európskych spoločenstiev, 2006b, Zhrnutie: Stratégia EÚ týkajúca sa práv dieťaťa.

http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/r12555_en.htm (cit. február 2012)

Rada Európy, 2005, Odporúčanie Parlamentného zhromaždenia č. 1703: Ochrana a pomoc odlúčeným deťom žiadajúcim o azyl.

<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta05/erec1703.htm> (cit. február 2012)

Rada Európy, 2007a: Odporúčanie CM/Rec (2007)9 Výboru ministrov členským štátom o životných projektoch pre migrujúcich maloletých bez sprievodu

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1164769> (cit. február 2012)

Rada Európy, 2007b: Vysvetľovacie memorandum k Odporúčaniu CM/REC (2007)9 Výboru ministrov členským štátom o životných projektoch pre migrujúcich maloletých bez sprievodu.

http://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Source/Recommendations/Recommendation%20CM%20Rec_2007_9%20-%20Explanatory%20memorandum_en.pdf (cit. február 2012)

Rada Európy, 2011, Správa Parlamentného zhromaždenia: Deti bez sprievodu v Európe: Otázky týkajúce sa príchodu, pobytu a návratu.

<http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc11/EDOC12539.pdf> (cit. február 2012)

Rada Európskej únie, 2000: Nariadenie Rady č. 2725/2000 z 11. decembra 2000, ktoré sa týka zriadenia systému Eurodac na porovnávanie odtlačkov prstov pre účinné uplatňovanie Dublinského dohovoru

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R2725:EN:HTML> (cit. február 2012)

Rada Európskej únie, 2001: Smernica Rady č. 2001/55/ES z 20. júla 2001 o minimálnych štandardoch na poskytovanie dočasnej ochrany v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov ("smernica o dočasnej ochrane")

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0055:EN:HTML> (cit. február 2012)

Rada Európskej únie, 2003a: Smernica Rady č. 2003/9/ES z 27. januára 2003, ktorou sa ustanovujú minimálne normy pre prijímanie žiadateľov o azyl ("smernica o prijímaní")

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0009:EN:HTML> (cit. február 2012)

Rada Európskej únie, 2003b: Nariadenie Rady (ES) č. 343/2003 z 18. februára 2003 ustanovujúce kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov ("Dublinské nariadenie II")

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R0343:EN:HTML> (cit. február 2012)

Rada Európskej únie, 2003c: Smernica Rady č. 2003/86/ES z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny ("smernica o zlúčení rodiny")

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0086:EN:HTML> (cit. február 2012)

Rada Európskej únie, 2003d: Smernica Rady č. 2003/109/ES z 25. novembra 2003 o právnom postavení príslušníkov tretích krajín, ktoré sú osobami s dlhodobým pobytom ("smernica o osobách s dlhodobým pobytom")

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0109:EN:HTML> (cit. február 2012)

Rada Európskej únie, 2004: Smernica Rady č. 2004/83/ES z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu, a obsah poskytovanej ochrany ("kvalifikačná smernica")

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0083:EN:HTML> (cit. február 2012)

Rada Európskej únie, 2005: Smernica Rady č. 2005/85/ES z 1. decembra 2005 o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca ("smernica o azylových postupoch")

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:01:EN:HTML> (cit. február 2012)

Rada Európskej únie, 2010: Závery Rady o maloletých bez sprievodu.

http://s3.amazonaws.com/rcpp/assets/attachments/1026_council_on_unaccompanied_minors_original.pdf (cit. február 2012)

Danish National Report, 2010-2011: Closing a Protection Gap. Core standards for guardians of separated children.

<http://www.defenceforchildren.nl/images/20/1268.pdf> (cit. február 2012)

Dutch Report, 2010: Closing a Protection Gap. Core standards for guardians of separated children.

<http://www.ecpat.nl/images/20/1275.pdf> (cit. február 2012)

Diop, Marie, 2008-2009: Unaccompanied Minors' Rights within the European Union: Is the EU Asylum and Immigration Legislation in line with the Convention on the Rights of the Child?

http://s3.amazonaws.com/rcpp/assets/attachments/1147_Legal_Paper_Full_Version_Unaccompanied_Minors_within_the_EU_asylum_and_immigration_legislation-Marie_Diop_original.pdf (cit. február 2012)

ECPAT Netherlands, 2011: Goals for Guardians and Authorities. Core Standards for Guardians of Separated Children.

<http://www.defenceforchildren.nl/images/69/1632.pdf> (cit. február 2012)

ECRE, 2011, Directorate General Home: Comparative Study on Practices in the Field of Return of Minors. Final Report.

http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/immigration/docs/studies/Return_of_children-final.pdf (cit. február 2012)

EMN, 2010: Synthesis Report: Policies on Reception, Return and Integration arrangements for, and numbers of, Unaccompanied Minors. An EU comparative Study.

EMN, 2012: Asylum and Migration Glossary 2.0.

http://www.emn.at/images/stories/EMN_Glossary_2_0_January_2012.pdf (cit. február 2012)

ENGI, 2010: Towards a European Network of Guardianship Institutions.

<http://www.epim.info/wp-content/uploads/2011/02/ENGI-Report-Towards-a-European-Network-of-Guardianship-Institutions.pdf> (cit. február 2012)

Europa, 2010: European Commission calls for increased protection of unaccompanied minors entering the EU.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/534> (cit. február 2012)

Európska komisia, 2010: Akčný plán EÚ týkajúci sa maloletých bez sprievodu (2010 – 2014). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC0213:EN:NOT> (cit. február 2012)

Európska komisia, 2011b: Agenda EÚ v oblasti práv dieťaťa

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0060:FIN:EN:HTML> (cit. február 2012)

- Európska komisia, 2011c: Posilnenie práv detí
http://ec.europa.eu/news/justice/110217_en.htm (cit. február 2012)
- Európska rada, 2010: Štokholmský program. Otvorená a bezpečná Európa, ktorá slúži občanom a chráni ich.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:en:PDF> (cit. február 2012)
- Európsky parlament, 2008: Smernica č. 2008/115/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území ("návratová smernica")
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:01:EN:HTML> (cit. február 2012)
- Federálne ministerstvo hospodárstva, rodiny a mládeže, 2009: Obchodovanie s deťmi v Rakúsku. Predchádzanie obchodovaniu s deťmi a ochrana obetí obchodovania s deťmi.
- FRA, 2010, Summary Report: Separated, Asylum-Seeking Children in European Union Member States.
http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/SEPAC-summary-report_EN.pdf (cit. február 2012)
- FRA, 2010, Comparative Report: Separated, Asylum-Seeking Children in European Union Member States.
http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/SEPAC-comparative-report_EN.pdf (cit. február 2012)
- Frontex, 2010: Unaccompanied Minors in the Migration Process
http://www.frontex.europa.eu/situation_at_the_external_border/art20.html (cit. február 2012)

Valné zhromaždenie, 1990: Dohovor OSN o práva detí.
<http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm> (cit. február 2012)

Valné zhromaždenie, 2009: Presadzovanie a ochrana všetkých ľudských práv, občianskych, politických, ekonomických, sociálnych a kultúrnych práv, vrátane práva na rozvoj. Usmernenia týkajúce sa alternatívnej starostlivosti o deti.
http://www.unicef.org/aids/files/UN_Guidelines_for_alternative_care_of_children.pdf

Hancilova, Blanka and Knauder, Bernadette (2011) Unaccompanied Minor Asylum-seekers: Overview of Protection, Assistance and Promising Practices. Budapest: International Organization for Migration.
http://www.iom.hu/PDF/Unaccompanied_Minors_Asylum-seekers_Overview_of_Protection_Assistance_and_Promising_Practices.pdf (cit. február 2012)

Home Office, Crown Prosecution Service, et al., 2001: Achieving Best Evidence in Criminal Proceedings: Guidance for Vulnerable or Intimidated Witnesses, Including Children. London: Crown copyright.

Medzinárodný výbor Červeného kríža, 2004: Interagency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children.
http://www.ecdgroup.com/docs/lib_004784237.pdf (cit. február 2012)

IOM, 2006: Resource Book for Law Enforcement Officers on Good Practices in Combating Child Trafficking.
http://www.ch.iom.int/fileadmin/media/pdf/publikationen/resource_book.pdf (cit. február 2012)

IOM, 2006: IOM Counter-Trafficking Training Modules: CHILDREN

IOM, 2007: Handbook on Direct Assistance for Victims of Trafficking.
http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/main-site/published_docs/books/CT%20handbook.pdf (cit. február 2012)

IOM, 2010: Manual of Best Practices and Recommendations: Exchange of information and best practices on first reception, protection and treatment of unaccompanied minors.
http://www.iomvie.org/temp/Final_Manual_EUAM_2010.pdf (cit. február 2012)

IOM Project on Best Practices for a Coordinated Approach to Assist Unaccompanied Minor Asylum Seekers (UAMAS) and former UAMAS (fUAMAS) in EU MS, National Report, IOM and Organisation for Aid to Refugees, 2011

IOM, 2011: Unaccompanied Children on the Move.
http://publications.iom.int/bookstore/free/UAM%20Report_11812.pdf (cit. február 2012)

IOM, 2012: Synthesis Report: Improving the Quality of UAMAS' Guardianship and Care in Central European Countries.

Ireland National Report, 2010-2011: Closing a Protection Gap. Core standards for guardians of separated children.
<http://irc.fusio.net/wp-content/uploads/2011/09/Closing-a-Protection-Gap-National-Report.pdf> (cit. február 2012)

Kalverboer, M. & Zijlstra, E., 2006: Het belang van het Kind in het Nederlandse recht, Amsterdam: SWP.

London Boroughs of Hillingdon and Croydon, 2003, Practice Guidelines for Age Assessment of Young unaccompanied Asylum Seekers.

Netherland National Report, 2010-2011: Closing a Protection Gap. Core standards for guardians of separated children.
<http://www.defenceforchildren.nl/images/20/1268.pdf> (cit. február 2012)

SCEP, 2000: Statement of Good Practice. Separated Children in Europe Programme.
<http://www.unhcr.org/refworld/publisher,SCEP,,,3f9e4e052,0.html> (cit. február 2012)

SCEP, 2009: Statement of Good Practice. Separated Children in Europe Programme.
http://www.separated-children-europe-programme.org/separated_children/good_practice/SGP_2009_final_approved_for_print.pdf (cit. február 2012)

SCEP, 2011: Review of current laws, policies and practices relating to age assessment in sixteen European Countries.
http://www.edustajat.fi/pdf/20110927_ageassessment_report.pdf (cit. február 2012)

Swedish National Report, 2010-2011: Closing a Protection Gap. Core standards for guardians of separated children.
<http://www.defenceforchildren.nl/images/20/1264.pdf> (cit. február 2012)

UNHCR, 1997: Usmernenia pre politiky a postupy pri práci s deťmi bez sprievodu žiadajúcimi o azyl.
<http://www.unhcr.org/cgi-bin/txis/vtx/refworld/rwmain?page=search&docid=3ae6b3360> (cit. február 2012)

UNHCR, 2008: Usmernenia pre stanovovanie najlepších záujmov dieťaťa.
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/48480c342.html> (cit. február 2012)

UNHCR, 2009: Usmernenia pre medzinárodnú ochranu: Žiadosti o azyl predkladané deťmi v zmysle článkov 1(A)2 a 1(F) Dohovoru z r. 1951 a/alebo Protokolu týkajúceho sa postavenia utečencov z r. 1967.
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b2f4f6d2.html> (cit. február 2012)

Vysoký komisár OSN pre ľudské práva, 2005, Všeobecná poznámka č. 6: Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s odlúčenými deťmi mimo ich krajiny pôvodu.
<http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/%28symbol%29/CRC.GC.2005.6.En?OpenDocument> (cit. február 2012)

UNICEF, 1990, Fact Sheet: Zhrnutie práv v zmysle Dohovoru o právach dieťaťa.
http://www.unicef.org/crc/files/Rights_overview.pdf (cit. február 2012)

Organizácia spojených národov, 2000: Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, najmä so ženami a deťmi, ktorým sa dopĺňa Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu.
<http://www.osce.org/odihr/19223> (cit. február 2012)

13 PRÍLOHY

Príloha č. 1

Fact Sheet: Zhrnutie práv podľa Dohovoru o právach dieťaťa⁹⁰
(Celý DPD je k dispozícii na: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>
cit. február 2012)

Článok 1 (Definícia dieťaťa): Dohovor definuje „dieťa“ ako osobu mladšiu než 18 rokov, ak podľa právneho poriadku, ktorý sa vzťahuje na dieťa, nie je dospelosť dosiahnutá skôr. Výbor pre práva dieťaťa, ktorý je monitorovacím orgánom Dohovoru, vyzval štáty, aby prehodnotili vek dospelosti, ak je menej ako 18 rokov, a zvýšili mieru ochrany pre deti mladšie ako 18 rokov.

Článok 2 (Nediskriminácia): Dohovor sa vzťahuje na všetky deti bez ohľadu na ich rasu, náboženstvo alebo schopnosti; ako aj bez ohľadu na to, čo si myslia alebo povedia, či z akej rodiny pochádzajú. Nezáleží na tom, kde deti žijú, akým jazykom hovoria, čo robia ich rodičia, či sú to chlapci alebo dievčatá, aká je ich kultúra, či majú nejaké postihnutie alebo či sú bohaté alebo chudobné. So žiadnym dieťaťom sa nesmie z akéhokoľvek dôvodu zaobchádzať nespravodlivo.

Článok 3 (Najlepšie záujmy dieťaťa): Najlepšie záujmy dieťaťa musia byť prvoradým hľadiskom pri prijímaní rozhodnutí, ktoré sa ho dotýkajú. Všetci dospelí by mali robiť to, čo je pre deti najlepšie. Pri prijímaní rozhodnutí musia dospelí rozmyšľať o tom, ako ich rozhodnutia ovplyvnia deti. Osobitne sa to týka rozpočtu, politiky a zákonodarcov.

Článok 4 (Ochrana práv): Štáty sú zodpovedné za prijatie všetkých dostupných opatrení zameraných na dodržiavanie, ochranu a uplatňovanie práv detí. Ratifikáciou Dohovoru krajiny súhlasia s prehodením

⁹⁰ UNICEF, 1990, Fact Sheet: Zhrnutie práv podľa Dohovoru o právach dieťaťa.

svojich zákonov týkajúcich sa detí. To zahŕňa posúdenie ich sociálnych služieb, právnych, zdravotníckych a vzdelávacích systémov, ako aj úrovne financovania týchto služieb. Štáty sú následne povinné podniknúť všetky potrebné kroky s cieľom zabezpečiť dodržiavanie minimálnych štandardov v príslušných oblastiach stanovených týmto Dohovorom. Musia pomáhať rodinám pri ochrane práv detí a vytvárať prostredie, kde môžu rásť a realizovať svoj potenciál. V niektorých prípadoch to môže znamenať zmenu existujúcich zákonov alebo tvorbu nových zákonov. Takéto legislatívne zmeny nie sú prikázané, ale podliehajú rovnakým postupom ako tvorba alebo novelizácia ktoréhokoľvek zákona v krajine. Článok 41 Dohovoru hovorí o tom, že keď má štát vyššie právne štandardy ako sú štandardy ustanovené Dohovorom, prevažujú spomínané vyššie štandardy.

Článok 5 (Rodičovské usmerňovanie): Štáty by mali rešpektovať práva a zodpovednosti rodín pri vedení a usmerňovaní svojich detí, aby sa deti postupným dozrievaním naučili správne využívať svoje práva. Pomáhanie deťom pochopiť ich práva neznamena tlačiť ich do dôsledkov, na ktoré sú primladené. Článok 5 vyzýva rodičov k tomu, aby sa venovali otázke práv „spôsobom zodpovedajúcim rozvíjajúcim sa schopnostiam dieťaťa“. Dohovor nepreberá zodpovednosť za deti, ktoré sú odlúčené od svojich rodičov, a poskytuje viac právomocí štátom. Na štáty kladie zodpovednosť za ochranu a pomoc rodinám pri naplňaní ich základnej úlohy ako živateľov detí.

Článok 6 (Zachovanie života a rozvoj): Deti majú právo na život. Štáty musia zabezpečiť zachovanie života a zdravý rozvoj dieťaťa.

Článok 7 (Registrácia, meno, národnosť a starostlivosť): Všetky deti majú právo na zákonnú registráciu svojho mena oficiálne uznanú štátom. Deti majú právo na národnosť (príslušnosť k štátu). Deti majú zároveň právo poznať svojich rodičov a podľa možnosti byť v ich opatere.

Článok 8 (Zachovanie identity): Deti majú právo na identitu – na oficiálny záznam toho, kým sú. Štáty musia rešpektovať právo detí na meno, štátnu príslušnosť a rodinné zväzky.

Článok 9 (Odlúčenie od rodičov): Deti majú právo žiť so svojím rodičom/svojimi rodičmi, ak to nemá na nich negatívne účinky. Deti, ktorých rodičia nežijú spolu, majú právo kontaktovať sa s oboma rodičmi, okrem prípadov, keď to má na dieťa nepriaznivý vplyv.

Článok 10 (Zlúčenie rodiny): Rodiny, ktorých členovia žijú v rôznych rodinách, by mali mať možnosť pohybovať sa medzi týmito krajinami, aby rodičia a deti mohli zostať v kontakte alebo aby sa mohli opätovne zlúčiť ako rodina.

Článok 11 (Únos): Štáty musia podniknúť kroky, ktoré zabránia nezákonnému premiestňovaniu detí do zahraničia. Tento článok sa osobitne týka zneužitia rodičmi. Opčný protokol k Dohovoru o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii obsahuje ustanovenie, ktoré sa týka zneužitia detí na účely finančného zisku.

Článok 12 (Rešpektovanie názorov dieťaťa): V prípade, že dospelí prijímajú rozhodnutia, ktoré majú vplyv na deti, deti majú právo vyjadriť sa, čo by sa podľa nich malo stať, ako aj právo na to, aby sa na ich názory prihliadalo. To neznamena, že deti môžu svojim rodičom prikazovať, čo majú robiť. Dohovor vyzýva rodičov, aby počúvali názory detí a zapájali ich do rozhodovania – a nie aby sa deti presadzovali voči dospelým. Článok 12 nezasahuje do práva a zodpovednosti rodičov pri vyjadrovaní názorov vo veciach, ktoré sa týkajú ich detí. Dohovor ďalej uznáva, že miera účasti detí na rozhodovaní musí byť primeraná úrovni ich zrelosti. Schopnosť detí formulovať a vyjadrovať názory sa rozvíja s vekom a väčšina dospelých bude, prirodzene, prikladať väčšiu váhu názorom tínedžerov ako názorom detí v predškolskom veku, či už ide o rozhodnutia týkajúce sa rodiny alebo právnych či administratívnych záležitostí.

Článok 13 (Sloboda prejavu): Deti majú právo na prijímanie a rozširovanie informácií, s výnimkou prípadov, keď takéto informácie poškodzujú ich alebo iné osoby. Pri uplatňovaní práva na slobodu prejavu majú deti aj zodpovednosť za rešpektovanie práv, slobôd a dobrého mena iných. Sloboda prejavu zahŕňa právo na šírenie informácií spôsobom, ktorý si zvolia, vrátane rozprávania, kreslenia alebo písania.

Článok 14 (Sloboda myslenia, svedomia a náboženstva): Deti majú právo myslieť si a veriť v to, čo chcú, a praktizovať svoje náboženstvo pod podmienkou, že nebudú brániť iným ľuďom v uplatňovaní ich práv. Rodičia musia svoje deti v týchto otázkach usmerňovať. Dohovor rešpektuje práva a povinnosti rodičov pri náboženskom a morálnom usmerňovaní svojich detí. Náboženské skupiny na celom svete vyjadrili podporu Dohovoru, čo naznačuje, že Dohovor v žiadnom prípade nebráni rodičom vo výchove detí na základe náboženských tradícií. Dohovor zároveň uznáva, že postupným dospievaním a rozvíjaním názorov môžu niektoré deti spochybniť niektoré náboženské zvyklosti či kultúrne tradície. Dohovor podporuje právo detí skúmať svoje presvedčenie, zároveň však konštatuje, že ich právo na vyjadrenie svojho presvedčenia znamená rešpektovanie názorov a slobôd iných osôb.

Článok 15 (Sloboda združovania): Deti majú právo stretávať sa a pridávať sa do skupín a organizácií pod podmienkou, že to nebráni uplatňovaniu práv iných osôb. Pri výkone svojich práv majú deti zodpovednosť za rešpektovanie práv, slobôd a dobrého mena iných.

Článok 16 (Ochrana súkromia): Deti majú právo na ochranu súkromia. Zákon by ich mal chrániť pred útokmi proti spôsobu ich života, proti ich dobrému menu, rodinám a domovom.

Článok 17 (Prístup k informáciám; masmédiá): Deti majú právo získavať informácie, ktoré sú dôležité pre ich zdravie a blaho. Štáty by mali

vyzvať masmédiá – rozhlas, televíziu, noviny a internetové zdroje –, aby poskytovali informácie, ktorým deti rozumejú, a nešírili materiály, ktoré by mohli deťom poškodiť. Masmédiá by mali byť osobitne vyzývané k tomu, aby poskytovali informácie v jazykoch, ktorým rozumejú deti patriace k menšinovej skupine alebo k domorodému obyvateľstvu. Deti by mali mať prístup aj k detským knihám.

Článok 18 (Rodičovská zodpovednosť; pomoc zo strany štátu): Obaja rodičia majú zodpovednosť za výchovu svojich detí a vždy by mali prihliadať na to, čo je v najlepšom záujme každého dieťaťa. Štáty musia rešpektovať zodpovednosť rodičov za primerané usmerňovanie svojich detí – Dohovor nepreberá zodpovednosť za deti, ktoré sú odlúčené od svojich rodičov, poskytuje však väčšie právomoci vládám. Štáty sú zodpovedné za poskytovanie podporných služieb rodičov, najmä ak obaja rodičia pracujú mimo domova.

Článok 19 (Ochrana pred všetkými formami násillia): Deti majú právo na ochranu pred fyzickým alebo duševným ublížením a zlým zaobchádzaním. Štáty by mali zabezpečiť riadnu starostlivosť o deti a ich ochranu pred násillím, zneužívaním a zanedbávaním zo strany ich rodičov alebo akýchkoľvek iných osôb, ktoré sa o ne starajú. Z hľadiska disciplíny Dohovor nestanovuje, aké druhy trestu by mali rodičia používať. Vynucovanie si poslušnosti násillím je neprijateľné. Existujú také spôsoby vynucovania poslušnosti u detí, ktoré prispievajú k tomu, aby deti pochopili, aké sú očakávania rodiny a spoločnosti vo vzťahu k ich správaniu – také, ktoré sú nenásillné a sú primerané úrovni rozvoja dieťaťa a prihliadajú na najlepšie záujmy dieťaťa. Vo väčšine krajín zákony definujú, aké druhy trestov sa považujú za prehnane alebo protiprávne. Každý štát je zodpovedný za preskúmanie svojich zákonov v zmysle Dohovoru.

Článok 20 (Deti zbavené rodinného prostredia): Deti, o ktoré sa nemôže starať ich rodina, majú právo na špeciálnu starostlivosť a musia byť v riadnej opatere osôb, ktoré rešpektujú ich etnickú príslušnosť, náboženstvo, kultúru a jazyk.

Článok 21 (Adopcia): Deti, ktoré sú adoptované alebo sú v pestúnskej starostlivosti, majú právo na starostlivosť a ochranu. Prvoradým hľadiskom musí byť najlepší záujem detí. Rovnaké pravidlá platia bez ohľadu na to, či sú adoptované v krajine, kde sa narodili, alebo v inej krajine.

Článok 22 (Utečenecké deti): Deti, majú právo na osobitnú ochranu a pomoc, ak sú utečencami (ak boli nútené odísť zo svojho domova a žiť v inej krajine), ako aj na všetky práva podľa tohto Dohovoru.

Článok 23 (Postihnuté deti): Deti s akýmkoľvek postihnutím majú právo na osobitnú starostlivosť a podporu, ako aj na všetky práva podľa Dohovoru, aby mohli žiť plnohodnotný a samostatný život.

Článok 24 (Zdravie a zdravotnícke služby): Deti majú právo na kvalitnú zdravotnú starostlivosť – čo najlepšiu zdravotnú starostlivosť – na pitnú vodu, výživnú stravu, čisté a bezpečné životné prostredie a informácie prispievajúce k tomu, aby zostali zdraví. Pri dosahovaní tohto cieľa by bohaté krajiny mali pomáhať chudobnejším krajinám.

Článok 25 (Kontrola umiestnenia): Deti, o starostlivosť ktorých sa starajú miestne úrady, a nie ich rodičia, majú právo na to pravidelné hodnotenie zaobchádzania s nimi s cieľom zistiť, či majú zabezpečené čo najlepšie podmienky na život. Starostlivosť o deti a zaobchádzanie s nimi by mali byť vždy založené na „najlepších záujmoch dieťaťa“ (pozri Základné zásady, Článok 3).

Článok 26 (Sociálne zabezpečenie): Deti majú právo – buď prostredníctvom svojich opatrovníkov alebo priamo – na pomoc od štátu v stave chudoby alebo v stave núdze.

Článok 27 (Primeraná životná úroveň): Deti majú právo na takú životnú úroveň, ktorá spĺňa ich fyzické a duševné potreby. Štáty by mali pomáhať tým rodinám a opatrovníkom, ktorí si nemôžu dovoliť zabezpečiť takúto podmienku, najmä v súvislosti s jedlom, ošatením a bývaním.

Článok 28: (Právo na vzdelanie): Všetky deti majú právo na základné vzdelanie, ktoré by malo byť bezplatné. Bohaté krajiny by mali pomáhať chudobnejším krajinám pri naplňaní tohto práva. Disciplína v školách musí rešpektovať dôstojnosť detí. Aby deti mali úžitok zo vzdelávania, školy musia fungovať systematickým spôsobom – bez použitia násilia. Každá forma školskej disciplíny musí zohľadňovať ľudskú dôstojnosť dieťaťa. Vlády preto musia zabezpečiť, aby prevádzkovatelia škôl prehodnotili školské poriadky a odstránili také postupy, ktoré zahŕňajú fyzické alebo duševné násilie, zneužívanie alebo zanedbávanie detí. Dohovor kladie veľký dôraz na vzdelávanie. Mladí ľudia by mali byť vedení k tomu, aby dosiahli najvyššiu úroveň vzdelania primerane ich schopnostiam.

Článok 29 (Ciele výchovy): Výchova musí naplno rozvíjať osobnosť, talent a schopnosti detí. Mala by viesť deti k tomu, aby rešpektovali iných, ľudské práva, svoju vlastnú kultúru i iné kultúry. Mala by im pomáhať naučiť sa prežiť život pokojne, chrániť životné prostredie a vážiť si iných ľudí. Deti sú osobitne zodpovedné za rešpektovanie práv svojich rodičov, pričom výchova by sa mala zamerať na rozvíjanie rešpektovania hodnôt a kultúry rodičov. Dohovor nehovorí o takých veciach, ako sú školské uniformy, predpísaný odev, spievanie národnej hymny alebo modlenie sa v školách. Je na štátoch a predstaviteľoch škôl v každej krajine, aby určili, či v kontexte spoločnosti a platných zákonov ide o porušenie iných práv chránených Dohovorom.

Článok 30 (Deti národnostných menšín a deti domorodého pôvodu): Deti patriace do menšinovej skupiny alebo domorodého obyvateľstva majú právo učiť sa a vyznávať vlastnú kultúru, jazyk a náboženstvo. Právo na vyznávanie vlastnej kultúry, jazyka a náboženstva sa vzťahuje na všetkých; Dohovor zdôrazňuje toto právo v prípadoch, keď väčšinové obyvateľstvo v krajine nevyznáva rovnakú kultúru, jazyk či náboženstvo ako menšina.

Článok 31 (Voľný čas, hra a kultúra): Deti majú právo na oddychovanie a hru a na účasť na rôznych kultúrnych, umeleckých a iných rekreačných aktivitách.

Článok 32 (Detská práca): Štáty musia chrániť deti pred prácou, ktorá je nebezpečná alebo ktorá by mohla poškodiť ich zdravie alebo výchovu. Hoci Dohovor chráni deti pred škodlivou a vykorisťujúcou prácou, žiadne ustanovenie Dohovoru nezakazuje rodičom, aby očakávali od svojich detí pomoc v domácnosti bezpečným a veku primeraným spôsobom. V prípade, že deti vypomáhajú na rodinných farmách alebo v rodinných podnikoch, úlohy, ktoré plnia, musia byť bezpečné a primerané úrovni ich rozvoja a musia zodpovedať domácim pracovným zákonom. Práca detí by nemala ohrozovať ich ostatné práva, vrátane práva na vzdelávanie alebo práva na odpočinok a hru.

Článok 33 (Konzumovanie drog): Štáty musia použiť všetky možné prostriedky na ochranu detí pred užívaním nebezpečných drog a pred využívaním detí pri obchodovaní s drogami.

Článok 34 (Sexuálne zneužívanie): Štáty musia chrániť deti pred všetkými formami sexuálneho zneužívania a vykorisťovania. Toto ustanovenie Dohovoru je podporené Opčným protokolom o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii.

Článok 35 (Únos, predaj a obchodovanie): Štát musí prijať všetky možné opatrenia, aby zabránil únosu, predaju a obchodovaniu s deťmi. Toto ustanovenie Dohovoru je podporené Opčným protokolom o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii.

Článok 36 (Iné formy vykorisťovania): Deti musia byť chránené pred každou činnosťou, ktorá vedie k zneužívaniu dieťaťa alebo ktoré by mohlo narušiť blaho a rozvoj dieťaťa.

Článok 37 (Zbavenie slobody a trest): Nikto nemá právo trestať deti krutým a škodlivým spôsobom. S deťmi, ktoré porušia zákon, sa nesmie zaobchádzať kruto. Nesmú byť umiestňované do väznice spolu s dospelými, mali by mať zabezpečený kontakt so svojou rodinou a nesmie im byť uložený trest smrti alebo doživotie bez možnosti prepustenia na slobodu.

Článok 38 (Vojna a ozbrojené konflikty): Štáty musia podniknúť všetky možné kroky, aby chránili a starali sa o deti, ktoré nesú následky vojny. Deti mladšie ako 15 rokov nesmú byť nútené alebo povolávané do vojny alebo do ozbrojených síl. Opčný protokol k Dohovoru o zapájaní detí do ozbrojeného konfliktu prehlbuje toto právo, pričom zvyšuje vek na priamu účasť v ozbrojenom konflikte na 18 rokov a stanovuje zákaz povinného verbovania pre deti mladšie ako 18 rokov.

Článok 39 (Rehabilitácia detských obetí): Deti, ktoré boli zanedbané, zneužitá alebo vykorisťované, musia dostať osobitnú pomoc, ktorá prispeje k ich fyzickému a psychologickému zotaveniu a reintegrácii do spoločnosti. Osobitnú pozornosť je potrebné venovať obnove zdravia, sebaúcty a dôstojnosti dieťaťa.

Článok 40 (Spravodlivosť pre mladistvých): Deti obvinené z porušenia zákona majú právo na právnu pomoc a spravodlivé zaobchádzanie v rámci súdneho systému, ktorý rešpektuje ich práva. Vlády musia stano-

viť minimálny vek, pod ktorý deti nesmú niesť trestnoprávnu zodpovednosť, a poskytnúť minimálne garancie na spravodlivosť a rýchle vyriešenie súdnych alebo alternatívnych konaní.

Článok 41 (Rešpektovanie vyšších vnútroštátnych noriem): Ak zákony krajiny zabezpečujú lepšiu ochranu práv detí ako články tohto Dohovoru, platia príslušné zákony.

Článok 42 (Poznanie práv): Štáty musia zabezpečiť, aby rodičia a deti boli oboznámení s Dohovorom. Dospelí by mali svojim deťom pomáhať aj pri spoznávaní práv rodičov. (Pozri aj Článok 4.)

Články 43-54 (Implementačné opatrenia): Tieto články sa zaoberajú spôsobom pôsobenia štátov a medzinárodných organizácií (napr. UNICEF), aby zabezpečili ochranu práv detí.

Príloha II

Model najlepšieho záujmu dieťaťa (podľa Kalverboera a Zijlstru)⁹¹

Rodinné podmienky: súčasnosť

I Fyzické blaho

1 Primeraná fyzická starostlivosť

Primeraná fyzická starostlivosť znamená starostlivosť rodiča alebo opatrovateľa o zdravie a fyzické blaho dieťaťa. Tí ponúkajú dieťaťu miesto na žitie, oblečenie, dostatok jedla a osobné predmety. Na tieto účely slúži príjem rodiny. S výnimkou týchto potrieb sú rodičia a opatrovatelia zbavení ďalších starostí o zabezpečenie fyzického blaha dieťaťa.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Art. 19, 20, 24, 26, 27, 32, 33, 34, 37, 39.

2 Bezpečné fyzické prostredie

Bezpečné fyzické prostredie ponúka dieťaťu fyzickú ochranu. To znamená neprítomnosť fyzického ohrozenia v dome alebo v okolí, kde dieťa žije. V dome alebo v okolí sa nenachádzajú žiadne toxické látky. Dieťa nie je vystavené žiadnemu druhu ohrozenia.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 19, 20, 23, 24, 26, 27, 32, 33, 34, 37, 39.

⁹¹ Kalverboer, M. & Zijlstra, E., 2006: Het belang van het Kind in het Nederlandse recht.

*II Starostlivosť a výchova***3 Priaznivé emocionálne prostredie**

Priaznivé emocionálne prostredie znamená, že rodičia alebo opatrovatelia dieťaťa ponúknu dieťaťu emocionálnu ochranu, podporu a porozumenie. Medzi rodičom (rodičmi) alebo opatrovateľom (opatrovateľmi) a dieťaťom je citová väzba. Je to vzťah vzájomnej náklonnosti.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 9, 10, 19, 20, 27, 37.

4 Podporujúca, flexibilná štruktúra výchovy prispôbena dieťaťu

Podporujúca, flexibilná štruktúra výchovy znamená, že prostredie ponúka dieťaťu dostatok každodenných činností v živote dieťaťa, povzbudzovanie, stimuláciu a pokyny dieťaťu, ako aj kladenie realistických požiadaviek; pravidiel, obmedzenia a hlbší pohľad na argumenty v prospech týchto pravidiel, obmedzení a pokynov; správania dieťaťa; dostatok priestoru pre želania a myšlienky dieťaťa, dostatok slobody na skúšanie vecí a vyjednávanie o tom, čo je pre dieťa dôležité; žiadne ďalšie zodpovednosti za veci, ktoré dieťa dokáže samo zvládnuť (týmto spôsobom sa dieťa naučí, aké sú dôsledky jeho správania v rámci obmedzení, ktoré stanovujú rodičia alebo opatrovatelia).

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 12, 13, 14, 16, 18, 27, 37.

5 Vhodné príklady zo strany rodičov

Rodičia alebo opatrovatelia ponúkajú dieťaťu možnosti kopírovať ich správanie, hodnoty a kultúrne normy, ktoré sú dôležité v súčasnosti i v budúcnosti.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 9, 18, 19, 32, 33, 34, 37.

6 Záujem

Rodičia alebo opatrovatelia prejavujú záujem o činnosti dieťaťa a o jeho spôsob vnímania sveta.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 12, 13, 14, 17, 27, 31.

B Rodinné podmienky: minulosť a budúcnosť**7 Kontinuita a stabilita v podmienkach výchovy, perspektíva do budúcnosti**

Učitelia alebo opatrovatelia sa starajú o dieťa a vychovávajú ho tak, aby sa medzi nimi vytvorilo citové puto. Základná dôvera sa ďalej buduje tým, že rodičia alebo opatrovatelia sú dieťaťu vždy k dispozícii. Dieťa pociťuje perspektívu do budúcnosti.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 18, 20, 27.

C Spoločenské podmienky: prítomnosť**8 Bezpečné širšie fyzické prostredie**

Prostredie, v ktorom dieťa vyrastá, je bezpečné, rovnako ako aj spoločnosť, v ktorej dieťa žije. Kriminalita, (občianske) vojny, prírodné katastrofy, infekčné ochorenia atď. neohrozujú rozvoj dieťaťa.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 11, 23, 24, 27, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39.

9 Úcta

Prostredie a spoločnosť, v ktorej dieťa žije, berú potreby, želania, pocity a túžby dieťaťa vážne. Neexistuje diskriminácia na základe pôvodu dieťaťa, jeho rasy či náboženstva.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 2, 5, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 23, 30, 37.

10 Sociálna sieť

Dieťa (a jeho rodina) predstavuje podpornú sociálnu sieť, na ktorú sa môže spoľahnúť.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 20, 37, 31.

11 Vzdelanie

Dieťa dostáva vhodné vzdelanie a má príležitosť rozvíjať svoju osobnosť a talent.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 17, 28, 29, 31.

12 Kontakt s rovesníkmi a priateľmi

Dieťa má príležitosť byť v kontakte s inými deťmi vo vážnych situáciách podľa svojho vnímania sveta a v závislosti od svojho veku.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 19, 31.

13 Primerané príklady v spoločnosti

Dieťa je kontakte s deťmi a dospelými, ktorí sú príkladom pre jeho súčasné a budúce správanie a ktorí mu sprostredkujú osvojovanie si dôležitých spoločenských hodnôt a noriem.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 17, 19, 31, 32, 33, 34, 36, 37.

D Spoločnosť: minulosť a budúcnosť

14 Stabilita v životných podmienkach, perspektíva do budúcnosti

Prostredie, v ktorom dieťa vyrastá, sa nemení okamžite a nepredvídateľne. V životných situáciách je určitá kontinuita. Na významné zmeny sa dieťa pripravuje tak, aby im porozumel. Dieťaťu sú pri tom k dispozícii osoby, s ktorými sa môže identifikovať a ktoré mu poskytujú sociálnu podporu. Dieťa má široké možnosti budovania vzťahov pomocou jazyka. Spoločnosť ponúka dieťaťu príležitosti a perspektívu do budúcnosti.

Neplnenie uvedených podmienok môže znamenať porušenie týchto ustanovení DPD:

Čl. 8, 9, 10, 11, 20, 27, 30, 37, 38, 39.⁹²

⁹² Dutch Report, 2010: Closing a Protection Gap, s. 87-89.

Príloha III

Kľúčové štandardy pre opatrovníkov odlúčených detí v Európe⁹³

Úlohy a zodpovednosti opatrovníka:

Štandard č. 1: Opatrovník sa zasadzuje o to, aby všetky rozhodnutia boli prijímané v najlepšom záujme dieťaťa a aby boli zamerané na ochranu a rozvoj dieťaťa.

Opatrovník dokáže presadzovať, pravidelne vyhodnocovať a prispôbovať najlepší záujem dieťaťa; do tohto procesu zapája všetkých relevantných aktérov a zabezpečuje, aby sa pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa prihliadalo na názory dieťaťa a na individuálne okolnosti.

Štandard č. 2: Opatrovník zabezpečuje účasť dieťaťa na každom rozhodnutí, ktoré sa dotýka dieťaťa.

Opatrovník poskytuje informácie spôsobom priateľským voči dieťaťu a preveruje, či dieťa pochopilo informácie a či si ich pamätá; pozorne počúva dieťa a stará sa o to, aby plány, ktoré sa dieťaťa týkajú, zohľadňovali jeho názory a aby bolo s nimi dieťa oboznámené. Opatrovník je otvorený voči spätnej väzbe a usmerňuje očakávania dieťaťa.

Štandard č. 3: Opatrovník chráni bezpečnosť dieťaťa.

Opatrovník kladie najvyššiu prioritu bezpečnosti dieťaťa, pozná náznaky zneužívania detí a obchodovania s deťmi, koná a hlási známky akéhokoľvek poškodenia alebo nebezpečenstva, stará sa o to, aby dieťa vedelo, že sa môže kedykoľvek ozvať v súvislosti s so svojou bezpečnosťou, mlčanlivosť porušuje len vtedy, keď je dieťa v nebezpečenstve, zabezpečuje riadne zaobchádzanie s obeťami a akceptuje monitorovanie vlastného správania.

Štandard č. 4: Opatrovník vystupuje ako zástanca práv dieťaťa.

Opatrovník vystupuje ako asertívny, lojálny „strážny pes“, obraňuje záujmy dieťaťa, preukazuje emocionálnu silu, stavia sa proti rozhodnutiam, ktoré sa neprijímajú v najlepšom záujme dieťaťa, a presadzuje spravodlivé postupy týkajúce sa dieťaťa.

Štandard č. 5: Opatrovník je mostom medzi dieťaťom a ďalšími relevantnými aktérmi a je pre dieťa stredobodom pozornosti.

Opatrovník udržiava kontakt so všetkými relevantnými aktérmi, zabezpečuje informovanosť o všetkých rozhodnutiach, ktoré majú vplyv na dieťa, v prípade potreby je vždy prítomný na stretnutiach, pomáha pri vytváraní kontaktov a rozvíjaní vzťahov s komunitou dieťaťa, čo poskytuje dieťaťu pocit príslušnosti k rodine alebo skupine.

Štandard č. 6: Opatrovník zabezpečuje včasnú identifikáciu a realizáciu trvalého riešenia.

Opatrovník sa usiluje o nájdenie trvalého a bezpečného riešenia a vyzýva ostatných, aby dokázali, že ich navrhované riešenia zohľadňujú v prvom rade najlepší záujem dieťaťa, obraňuje záruky bezpečnosti po návrate dieťaťa a pripravuje dieťa na všetky predvídateľné zmeny po tom, čo dieťa dovŕši 18 rokov.

Opatrovník a odlúčené dieťa:

Štandard č. 7: Opatrovník zaobchádza s dieťaťom úctivo dôstojne.

Opatrovník preukazuje primerané správanie, zaobchádza s dieťaťom bez predsudkov vo vzťahu k identite dieťaťa, jeho súkromiu a kultúrnym rozdielom, podporuje dieťa pri rozvíjaní vzťahov s rovesníkmi a preukazuje flexibilný prístup prispôbený individuálnym potrebám dieťaťa.

⁹³ Celá správa je k dispozícii na <http://www.defenceforchildren.nl/images/69/1632.pdf>. (cit. február 2012)

Štandard č. 8: Opatrovník buduje vzťah s dieťaťom založený na vzájomnej dôvere, otvorenosti a dôvernosti.

Opatrovník je k dieťaťu vždy úprimný, dodržiava sľuby a zachováva mlčanlivosť o všetkých informáciách, s výnimkou prípadu, keď je porušenie mlčanlivosti nevyhnutné v záujme bezpečnosti dieťaťa+ venuje pozornosť verbálnej a neverbálnej komunikácii, je empatický s dieťaťom, poskytuje mu morálnu podporu a vysvetľuje mu, že dieťa, ktoré zmizne, sa môže vždy vrátiť.

Štandard č. 9: Opatrovník je vždy k dispozícii.

Opatrovníka sa dá ľahko kontaktovať, žije v blízkosti dieťaťa, aby mohol rýchlo reagovať na prípadné ťažkosti, s dieťaťom sa podľa možnosti stretne hneď ako sa dohodnú, pravidelne navštevuje dieťa a komunikuje s ním spôsobom primeraným veku a úrovni rozvoja dieťaťa a v prípade potreby využíva pomoc tlmočníkov a kontaktuje dieťa aj vtedy, keď s ním nepotrebuje riešiť nič osobitné.

Kvalifikácia opatrovníka:

Štandard č. 10: Opatrovník má príslušné odborné vedomosti a zručnosti.

Opatrovník proaktívne zisťuje potreby dieťaťa týkajúce sa vzdelávania a rozvoja, riadi svoje prípady a dostupné zdroje, je zodpovedný, pracuje v súlade so stanovenou metodikou, pozná osobné a profesionálne obmedzenia, v prípade potreby vyhľadáva podporu a poradenstvo a akceptuje dohľad a monitorovanie.⁹⁴

Príloha IV:

Nástroje EÚ v oblasti azylu, prístahovalectva a obchodovania s ľuďmi

- Nariadenie Rady (ES) č. 2725/2000 z 11. decembra 2000, ktoré sa týka zriadenia systému **Eurodac** na porovnávanie odtlačkov prstov pre účinné uplatňovanie Dublinského dohovoru.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R2725:EN:HTML>
- Smernica Rady č. 2001/55/ES z 20. júla 2001 o minimálnych štandardoch na poskytovanie **dočasnej ochrany** v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov ("smernica o dočasnej ochrane")
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0055:EN:HTML>
- Smernica Rady č. 2003/9/ES z 27. januára 2003, ktorou sa ustanovujú minimálne normy pre **prijímanie** žiadateľov o azyl ("smernica o prijímaní")
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0009:EN:HTML>
- Nariadenie Rady (ES) č. 343/2003 z 18. februára 2003 ustanovujúce kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov ("Dublinské nariadenie II")
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R0343:EN:HTML>

⁹⁴ ECPAT Netherlands, 2011: Core Standards for Guardians of Separated Children. Goals for Guardians and Authorities.

- Smernica Rady č. 2003/86/ES z 22. septembra 2003 o práve na **zlúčenie rodiny** („smernica o zlúčení rodiny“)
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0086:EN:HTML>
- Smernica Rady č. 2003/109/ES z 25. novembra 2003 o právnom postavení príslušníkov tretích krajín, ktorí sú **osobami s dlhodobým pobytom** („smernica o osobách s dlhodobým pobytom“)
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0109:EN:HTML>
- Smernica Rady č. 2004/83/ES z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre **oprávnenie** a postavenie štátnych príslušníkov tretích krajín alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú obranu, a obsah poskytovanej ochrany (“kvalifikačná smernica”)
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0083:EN:HTML>
- Smernica Rady č. 2005/85/ES z 1. decembra 2005 o minimálnych o minimálnych štandardoch pre **konanie** v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca („smernica o azylových postupoch“)
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:01:EN:HTML>
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území (“návratová smernica”)
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:01:EN:HTML>
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii a obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:101:0001:0011:EN:PDF>

Zlepšovanie kvality opatrovníctva a starostlivosti o maloletých žiadateľov o azyl bez sprievodu v stredoeurópskych krajinách.

Tento tréningový materiál je súčasťou projektu “Zlepšovanie kvality opatrovníctva a starostlivosti o maloletých žiadateľov o azyl bez sprievodu v stredoeurópskych krajinách” realizovaného IOM Budape25 a partnermi v 7 krajinách. Projekt je financovaný z prostriedkov EÚ a spolufinancovaný Úradom pre cudzincov z Poľska a Organizáciou pre pomoc utečencom z Českej republiky.

